UNIVERZITA PALACKÉHO VOLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Nikola Heřmánková

Vztah dětí mladšího školního věku ke hře na hudební nástroj (se zaměřením na žáky 3. –5. ročníku)

Olomouc 2021

Vedoucí práce: Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a že jsem použila jen uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne

.....

Děkuji Mgr. Pavle Vyhnálkové, Ph.D.,za veškeré cenné poznatky, rady a připomínky a také za odborné vedení bakalářské práce.

Obsah

ÚVOD 6
1 CHARAKTERISTIKA MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU 8
1.1 Rozdělení mladšího školního věku 8
1.2 Tělesný vývoj a vývoj motoriky 9
1.3 Vývoj poznávacích procesů 10
1.4 Emocionální a sociální vývoj 12
2 HUDBA 15
2.1 Co je to hudba? 15
2.2 Vliv hudby na rozvoj dítěte 15
2.3 Hra na hudební nástroje 16
2.4 Ukotvení hudební výchovy v kurikulárních dokumentech 17
2.4.1 Využití hudebních aktivit v předškolním vzdělávání 17
2.4.2 Hudební výchova na prvním stupni základní školy 18
3 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ A ZÁJMOVÉ ČINNOSTI 19
3.1 Zájmy 19
3.2 Zájmové činnosti 19
3.3 Dělení zájmových činností 20
3.4 Zájmové vzdělávání 22
3.4.1 Školní družiny 23
3.4.2 Školní kluby 23
3.4.3 Střediska volného času 23
4 MOŽNOSTI VZDĚLÁVÁNÍ VE HŘE NA HUDEBNÍ NÁSTROJE 24
4.1 Základní umělecké školy 24
4.1.1 Obory na ZUŠ 24
4.1.2 Stupně uměleckého vzdělávání 25
4.2 Další organizace pro hudební vzdělávání 26
4.3 Neformální a informální vzdělávání na internetu 27
5 VYBRANÉ PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY VZTAHU DÍTĚTE K HUDBĚ 28
5.1 Motivace 28
5.2 Hudební vlohy a nadání 29
5.3 Hudební schopnosti 29
6 VLIV VNĚJŠÍCH ČINITELŮ NA DÍTĚ 31

6.1 Rodina jako podpora dítěte 31
6.2 Vrstevníci a kamarádi 32
6.3 Učitelé vyučující umělecké obory 33
7 PRŮZKUM 34
7.1 Cíle průzkumu 34
7.2 Charakteristika respondentů 35
7.3 Průzkumné metody 38
7.4 Vyhodnocení průzkumného šetření 38
8 SHRNUTÍ PRŮZKUMU 60
ZÁVĚR 62
Seznam zdrojů 63
Seznam příloh 68

ÚVOD

Téma mé bakalářské práce je *„Vztah dětí mladšího školního věku ke hře na hudební nástroj“*. Zaměřila jsem se na žáky 3. – 5. tříd základních škol. Toto téma jsem si zvolila, protože mě zajímá, zda děti v dnešní době rozvíjí své nadání také v hudebním oboru, zajímají se o hudební nástroje a hra na ně je pro ně zajímavým naplněním volného času.

Jelikož jsem jako malá navštěvovala ZUŠ, hudba mě vždy bavila a dá se říct, že vyplňovala veškerý můj volný čas, chtěla jsem vědět, jestli i v dnešní době děti přitahuje hudba a vše s ní spojené. Již v pěti letech jsem začala navštěvovat hru na flétnu, za tři roky jsem k tomu přidala klavír a flétničku jsem vyměnila za lesní roh. Hru na nástroj, konkrétně na zobcovou flétnu, jsme měli na základní škole povinnou od 3. do 5. třídy. Pár mých spolužáků pokračovalo ve hře na hudební nástroj dále, protože je to bavilo.

Na střední škole jsem měla povinnou hru na klavír a na kytaru, takže mi přišlo velmi vhod, že jsem měla hudební vzdělání. Od prvních okamžiků mi rodiče pomáhali v teoretické i praktické přípravě na hodiny hry na hudební nástroj. Moje sestra měla stejnou možnost, jen povinnou hru ve škole neměla. Proto jsem se rozhodla zjistit, jaký vztah mají dnešní děti ke hře na hudební nástroj a jestli dnešní rodiče své děti podporují a motivují.

Hlavním cílem této bakalářské práce je prostřednictvím dotazníkového šetření popsat a analyzovat, jaký mají žáci 3. – 5. ročníků základní školy vztah ke hře na hudební nástroj. V teoretické rovině je dílčím cílem práce vymezit a charakterizovat základní pojmy související s tématem, zejména se jedná o mladší školní věk, hudbu, zájmové činnosti a vnitřní a vnější aspekty ovlivňující vztah dětí k hudbě a hře na hudební nástroj. V empirické části je dílčím cílem práce zjistit, jaká část dotázaných žáků hraje na hudební nástroj a v jaké instituci, jak moc je to baví, jak je v této oblasti ovlivňují rodiče, vrstevníci a učitel, jak prožívají přehrávky a celkově jak své hraní na hudební nástroj vnímají.

V teoretické části se v první kapitole seznámíme s charakteristikou mladšího školního věku – odkdy tento věk vymezujeme, jak dělíme mladší školní věk, jaký je v tomto období tělesný, psychický a sociální vývoj. Druhá kapitola nás zavede do hudebního světa – co je to hudba, jaký má hudba vliv na dítě, seznámíme se se základními hudebními nástroji a hrou na ně. Podíváme se, ve kterých kurikulárních dokumentech je hudební výchova ukotvena, které hudební aktivity využíváme od předškolního vzdělávání až k prvnímu stupni základní školy. Třetí kapitola pojednává o zájmovém vzdělávání a zájmových činnostech – co to jsou zájmy a

jak je dělíme, jak definují zájmové činnosti známí autoři, jaké je dělení zájmových činností atd. Ve čtvrté kapitole blíže specifikujeme instituce, ve kterých může probíhat výuka hry na hudební nástroj, kam děti mohou docházet a rozvíjet své nadání. Pátá kapitola přiblíží motivaci dítěte, hudební vlohy – nadání, schopnosti a předpoklady důležité ke hře na hudební nástroj. Poslední kapitola teoretické části se zaměřuje na vliv vnějších činitelů, kterými jsou v první řadě rodiče, také kamarádi a vrstevníci, učitelé vyučující hru na nástroj, kteří dětem předávají zkušenosti a pomáhají jim rozvíjet jejich nadání.

Praktická část prezentuje výsledky dotazníkového šetření. Respondenti dostali do rukou dotazníky, ve kterých si vybrali jednu z možných odpovědí, nebo svými slovy odpověděli na otevřenou otázku. Položky v dotazníku jsou zaměřeny na naplnění hlavního cíle, ale také cílů dílčích. Shrnutí každé otázky je pomocí grafu a popisku.

1 CHARAKTERISTIKA MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

V první kapitole popíšeme mladší školní věk, který začíná vstupem do školy. Zpravidla jej vymezujeme časovým úsekem od 6 – 7 let do 10 – 11 let (Šimíčková- Čížková, 2010, s. 105). Charakterizujeme tělesný vývoj a rozvoj motoriky, vývoj poznávacích procesů a také emocionální a sociální vývoj. Protože v průzkumném šetření se zaměřujeme na tuto věkovou kategorii, považujeme za důležité ji alespoň v základních obrysech popsat.

1.1 Rozdělení mladšího školního věku

Dle některých autorů (Matějček, 1986; Vágnerová, 1999) můžeme mladší školní věk rozdělit na dvě etapy. První etapa se nazývá raný školní věk a trvá dva roky (od 6 – 7 let do 8 – 9 let). Tuto etapu charakterizujeme především jako adaptaci na školu, která je poté důležitá pro další působení dětí ve školním prostředí (Zacharová, 2012, s. 48). V této etapě je nedůležitější, aby dítě bylo zralé pro školu. Dle Bednářové a Šmardové (2011, s. 2) je *„školní zralost stav, kdy dítě dosáhne dostatečného stupně v jeho vývoji, a to jak v oblasti fyzické, mentální, emocionálně-sociální, že je bez výrazných problémů schopno se začlenit do výchovně-vzdělávacího procesu“*.

Druhá etapa je střední školní věk. Tato etapa trvá přibližně tři roky. Začíná od 8. – 9. roku a končí okolo 11. – 12. roku. Toto období je provázeno sociálními, tělesnými a biologickými změnami.

Psychoanalýza toto období označuje jako období latence – ukončena je jedna etapa psychosexuálního vývoje a základní pudová energie je relativně v klidu až do počátku dospívání. Toto období můžeme také charakterizovat jako období střízlivého realismu, protože je zde školák, který je zaměřen na svět, na to, jaký doopravdy je, a snaží se ho pochopit. Dítě v předškolním věku se orientuje na své sny a přání, má velmi rozvinutou fantazii, dospívající jedinec se snaží myslet na to, co by mělo být v životě správné a ideální. Více se soustředí na sebe samého a na své nitro. V začátcích mladšího školního věku je jedinec zaměřen více na autoritu – na počátku jsou pro něj největší autoritou rodiče, kteří jsou jeho oporou a podporou při vstupu do nové etapy života, později se autoritou stanou pedagogové, kteří jedince vzdělávají a jsou mu nápomocní při adaptaci na školní prostředí a na nový režim. (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 105)

Psychosomatické vývojové změny nejsou v tomto období převratné, vývoj je velmi plynulý s pokrokem ve všech oblastech. E. Erikson (1963) označil toto období jako *období snaživosti a iniciativy*. Dítě je v tomto období pracovitější a pilnější, více se začleňuje do kolektivu, spolupracuje se svými vrstevníky. Cílem je dosažení sebevědomí a ztracení pocitu selhání a méněcennosti. V tomto období je pro dítě důležité, aby vyrůstalo v přiměřených a zdravých podmínkách. (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 105).

1.2 Tělesný vývoj a vývoj motoriky

Tělesný vývoj

Období mladšího školáka je ohraničeno první a druhou strukturální přeměnou. Biologický věk často nekoresponduje s věkem kalendářním – individuální růst, hmotnost. Akcelerace vývoje u děvčat. Posiluje se odolnost organismu, zvyšuje objem srdce, zrychluje vedení vzruchu nervy, zdokonaluje se činnost svalů a pohyblivost kloubů, zdokonaluje se vegetativní regulace.(Šimíčková-Čížková, 2010, s. 106).Vývoj dítěte je přísně individuální. Tělesný vývoj dítěte je rovnoměrný a pomalejší. Děti ročně vyrostou o 4,5 až 5,5 cm, a na hmotnosti přibývají průměrné o 2 až 3 kg. Mozek v tomto období dosahuje hmotnosti dospělého člověka. Dětem roste více svalstvo, kostra je ještě měkká a plastická, proto je třeba dávat pozor na deformace těla (jednostranná zátěž, nesprávné držení těla). Rychle se ukončuje růst trvalého chrupu. (Zacharová, 2012, s. 48)

Motorický vývoj

Ke zlepšení dochází také v motorickém vývoji dítěte. Rychlejší pohyby, větší svalová síla a zlepšená koordinace pohybu, je v tomto období pro dítě přirozeným rozvojem. Větší zájem dítě projevuje také o pohybové hry. V tomto období je důležité, aby si dítě uvědomilo, kterou rukou bude psát, a ruku dostatečně uvolnilo a připravilo na psaní – dítě se také naučí, jak správně a vhodně držet psací potřeby (Zacharová, 2012, s. 48). Tento krok je potřeba učinit již v předškolním věku. Motorické výkony nezávisí pouze na vnitřních dispozicích, ale i na vnějších podmínkách, které je mohou povzbuzovat a rozvíjet anebo naopak tlumit. Langmeier a Krejčířová (1998) uvádějí, „*že opakované sociometrické studie ukázaly, že tělesná síla a obratnost hrají velkou roli v postavení dítěte ve skupině vrstevníků*“ (Šimíčková - Čížková, 2010, s. 106).

1.3 Vývoj poznávacích procesů

Oblast poznání je ve znamení rostoucí aktivity dítěte. Školák již nevydrží jen pasivně přijímat informace, má zájem se všeho zúčastnit, pochopit souvislosti mezi jevy, zjistit, jaké vlastnosti mají předměty a jevy, které pasivně přijímá. Rozvíjí se také pozornost, zvídavost a vytrvalost v poznávání okolních věcí.(Šimíčková-Čížková, 2010, s. 106)

Vnímání

Vnímání se stává cílevědomým aktem, přestává mít ráz náhodnosti, stává se pochodem zaměřeným na poznávání vlastností předmětů a jevů, svět se školákovi rozšiřuje v prostoru a čase, objevuje nové vztahy a souvislosti. Rostoucí schopnost analyzovat a diferencovat umožňuje stále kvalitnější poznávání. Během této vývojové etapy dítě postupně přechází od vnímání konkrétních předmětů a jevů k vnímání všeobecnějšímu. Kolem 10. – 11. rokuje vnímání zhruba stejně přesné jako u dospělého člověka, dítě má však méně zkušeností pro třídění informací a vyvozování souvislostí. Může se jednat o zrakovou ostrost, rozlišení barev, tvarů a velikosti, sluchová a hmatová citlivost. Nesnáze se objevují nejdéle v chápaní prostorových vztahů a při vnímání času. (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 107).

Představivost

Schopnost vybavit si v paměti dřívější vjemy – představivost – dosahuje v tomto období vrcholu. Představivost postupně ztrácí typickou spontaneitu z předškolního období, dítě dokáže rozlišit skutečnost a fantazii, a stále více vniká do životní reality. Fantazie je do jisté míry potlačená realitou, vlivem školní práce se rozvíjí *úmyslná a záměrná představivost* (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 107).

Paměť

Na počátku školní docházky převládá paměť neúmyslná a mechanická, která je bezprostředně spojená s vnímáním. Ke spojení nových poznatků s předchozími potřebuje dítě pomoc dospělé osoby – autority. Paměť se u dítěte rychle zdokonaluje. Stále častěji se uplatňuje záměrné zapamatování, racionalita a logický úsudek. Velmi záleží na vedení učitele. Dítě začíná využívat záměrných paměťových strategií, propojuje druhy paměti (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 107). Postupný rozvoj myšlení vede k rozvoji logické paměti. Plastičnost nervové soustavy podmiňuje zvýšenou schopnost mechanického zapamatování, které v tomto období převládá nad logickým (Zacharová, 2012, s. 49).

Pozornost

Rozvoj pozornosti má pro školáka prvořadý význam. Rozhoduje o kvalitě ostatních poznávacích procesů, a tím o úspěšnosti či neúspěšnosti v oblasti učení. Školní selhání je nezřídka zapříčiněno neschopností přiměřené koncentrace pozornosti. Na počátku školní docházky je pozornost krátkodobá. Vůli ovládaná pozornost je velmi vyčerpávající a je výrazně ovlivněná organizací vyučování, neboť žáci ještě nemají vytvořené autoregulační mechanismy. Čím nižší ročník, tím by měly být úkoly krátkodobější, buzení pozornosti častější, stejně jako obnovování motivace do činností. Kladně působí pestré, střídající se formy práce, pochvala či povzbuzení, zařazení oddechových relaxačních chvilek či cviků, využití hrových prvků a alternativní vyučovací metody a postupy (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 107).

Myšlení

Vývoj myšlení je hodně ovlivněn školní činností a osobností učitele. Dítě si postupně osvojuje schopnost logických operací a odpoutává se od bezprostředního názoru. Jeho logické usuzování se opírá o konkrétní jevy a věci, které si lze názorně představit, dítě dává přednost ověřování a poznávání reality kolem sebe. Podle Piageta (1970)jde o fázi *konkrétních logických operací.* Výkony dětí jsou v tomto směru závislé na motivaci, přiměřenosti úkolu a dalších faktorech. Mladší žáci jsou schopni pracovat převážně v názorné předmětové rovině. Postupně se vlivem řízeného vyučování myšlenková činnost odděluje od vnímání a stává se relativně samostatným procesem. Cílenými postupy lze podpořit výstavbu logického myšlení. Díky schopnosti mladšího školáka pochopit vztahy konkrétní logiky a díky jeho vázanosti na realitu se poznání v tomto věku stává objektivnější a přesnější, než tomu bylo v předškolním období. (Šimičková-Čižková, 2010, s. 108). Podle Vágnerové (1999) rozvoj myšlení přináší v této vývojové etapě schopnost zacházet se symboly a znaky, což je předpokladem pro nácvik čtení, psaní a počítání (vztah mezi písmeny a zvukovou podobou hlásek, pojem čísla…). Kolem osmi let se zpřesňuje i chápání času. Děti dovedou řadit události, učí se znát hodiny a rozlišovat délku trvání nějakého dění, chápat denní a týdenní rytmus, roční období, stejně jako jednosměrnost a nezvratnost běhu času. V rámci své konkrétnosti chápe mladší školák čas vždy ve vztahu k určitému dění a k sobě. Během vývojové etapy mladšího školního věku se postupně naučí chápat rozdílnost pohledů jiných lidí na tutéž skutečnost a mění se jeho představa o kauzalitě (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 108)

V kognitivním vývoji mladšího školáka nelze podle Vágnerové (1999) opomíjet ani rozvoj metakognice – jde o schopnost uvažovat o vlastním poznávání, schopnost využívat zpětnou vazbu. Souvisí s rozvojem poznávacích procesů a zahrnuje sebeocenění vlastních znalostí a kompetencí, ocenění vhodnosti či rozpoznání neefektivnosti určité strategie při řešení problému, dítě se učí neulpívat na jednom způsobu řešení. (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 108)

1.4 Emocionální a sociální vývoj

Emocionální vyrovnanost a sociální obratnost jsou pro celkovou školní adaptaci a úspěšnost velmi důležitými charakteristikami. Pro citové projevy mladšího školáka je typický ústup lability a impulzivity, stejně jako slábnutí egocentrismu, narůstá schopnost seberegulace. Dítě je schopno potlačit nebo zřetelně vyjádřit své pocity, bere při tom ohled na očekávání a požadavky okolí (Langmeier, Krejčířová, 1998). Narůstá schopnost emočního porozumění a postupně se objevuje chápání ambivalentních citů (dítě začíná chápat širokou škálu citů, jejich kvalitu i vnější výraz, rozumí skrývání emocí a modulaci jejich výrazů).

V tomto směru jsou mezi školáky velké individuální rozdíly, související s citovým uspokojením v raném dětství. Také toto vývojové období charakterizuje značná citová ovlivnitelnost. Emocionální stránka má rozhodující vliv na úspěšnost i subjektivní spokojenost žáků. Citový rozvoj a postupná schopnost sebepoznání prokazují souvislosti s kognitivním vývojem. Začínají se rozvíjet vyšší city (etické, estetické, sociální, intelektové) (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 110).

Role školáka má relativně pevná pravidla, dítě je ve škole vystaveno řadě očekávání. Jestliže se dítě chová v souladu s těmito očekáváními, je odměňováno, nerespektuje-li očekávání, je odmítáno. O obsahu norem dítě neuvažuje, přijímá je takové, jaké jsou. Respektování norem chování je motivováno potřebou naplnit sociální očekávání a postupně i potřebou pozitivního sebeocenění (Vágnerová, 1999).

V tomto období rodina ztrácí své dominantní postavení v procesu socializace. Stále větší význam v tomto procesu získávají spolužáci a učitelé. Dítě si osvojuje celou řadu nových rolí na základě toho, jakou pozici si v třídním kolektivu dobude. Skupina vrstevníků začíná vedle rodiny spoluvytvářet sebepojetí a sebevědomí dítěte. Nejprve se děti v třídním kolektivu chovají jako stádo, které jde za vůdcem, a pokud ho nemá, vzniká neorganizovaný chaos. Všichni jednotlivci jsou vázáni na vůdce – učitelku. Bližší vztahy se vytvářejí mezi dětmi sedícími blízko sebe, případně mezi těmi, co mají společnou cestu ze školy. Občas silnější

jedinec získá přechodný vliv v malé skupince a stane se vůdcem. Pro celý školní věk se třída postupně utváří a strukturuje. Ve třetí třídě již lze pozorovat výraznou kamarádskou solidaritu. Autorita a vliv učitele pomalu ustupují. Okolo desátého roku děti přestávají žalovat. Nakonec si školák své věci vyřizuje sám. City získávají na bohatosti, citový prožitek je delší, dále se rozvíjí vyšší city. Stejně tak pozvolna se upevňuje systém hodnot, vývoj morálního vědomí a jednání. Zpočátku je dítě plně závislé na autoritě dospělého, postupně se začíná, co je správné a co ne, rozhodovat samo. Velmi důležitá pro sociální rozvoj dítěte je role učitele. Učitel předává dítěti systém hodnot, které uznává a prezentuje, je mu příkladem. Výrazně ovlivňuje svým přístupem vývoj žákova sebevědomí. Může dítě podpořit, kompenzovat nedostatky nebo naopak netaktním přístupem, ironizováním a výsměchem před celou třídou u dítěte vyvolat pocity méněcennosti (Zacharová, 2012, s. 50).

Rodina

Pro školáka je rodina důležitou součástí jeho života. Otec a matka jsou pro dítě modelem chování, jistoty a bezpečí. Nástup do školy může změnit i postavení dítěte v rodině. Stabilní součástí života dítěte může být také sourozenec. Právě ve vztahu s ním si dítě vytváří velké množství sociálních dovedností, které může využít i v jiných vztazích. Velký význam má v tomto věku utváření rodičovského chování vůči malému dítěti. Dívky rády vozí kočárky s malými dětmi, chlapci si dokážou hrát s malým dítětem, pomáhat mu a postarat se o něj. Tento věk je nejvíce kritický pro prožívání a následky rozvodu rodičů, nebo příchod nového partnera rodiče do neúplné rodiny. Rozpadem rodiny dítě ztrácí možnost získat mnoho pozitivních zkušeností a často získává mnoho zkušeností negativních. (Šimičková-Čížková, 2010, s. 110)

Socializace

Období mladšího školáka je možno označit jako období extraverze, kolektivního života a vztahů. Sociální role žáka přináší nové společenské postavení, dítě rozšiřuje své sociální zkušenosti a odpoutává se od rodiny. Rodinné vztahy však zůstávají základem citové jistoty dítěte. Dítě navazuje nové vztahy s vrstevníky, učí se kooperaci i soutěžení. V počátcích školní docházky se zajímá více o sebe a vlastní úspěch, později bere ohled na kolektiv třídy, objevuje se vědomí sounáležitosti, společné odpovědnosti, rozvíjejí se kamarádské vztahy. Dětská skupina bývá na začátku školního věku málo diferencovaná, jak jsme již uvedli, vztahy ke spolužákům jsou spíše nahodilé, teprve ke konci tohoto období se objevují trvalejší vztahy přátelství a celá skupina se diferencuje. Chlapecké a dívčí skupinky jsou v tomto

období velmi vzdáleny. V rámci školní docházky se chlapci projevují jako aktivnější, vykazují intenzivnější reakce, jsou schopni snadněji přecházet z jedné činnosti na druhou. V porovnání s děvčaty jsou však méně schopni setrvat dlouhodoběji u jedné činnosti, jsou méně odolní vůči rušivým vlivům a jsou méně poslušní a vstřícní vůči požadavkům a příkazů učitele. Vztah dítěte k učiteli je zpočátku velmi nekritický, jde o směsici úcty, obdivu, náklonnosti, ale i strachu, později záleží na konkrétních zkušenostech s učitelem (dítě je kritičtější). (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 111)

To, jak se dítě dokáže adaptovat na školu, závisí ze všeho nejvíce na učiteli. Každý učitel má svůj typ osobnosti:

- Autoritativní učitel – vyžaduje dodržování všech stanovených norem, bývá netolerantní vůči odchylkám, vyžaduje hlavně plnění povinností.
- Temperamentní učitel – nemá dostatek trpělivosti s dětmi, které jsou třeba pomalejší, chápe spíše živější a neklidné děti.
- Starší, unavený učitel – je málo tolerantní k jakýmkoliv projevům rušivého chování. (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 112)

Hra

Hlavní činností dítěte mladšího školního věku je učení a práce, plnění zadaných úkolů. Pro zdravý vývoj osobnosti je však stále důležitá hra. Ta je ve srovnání s předešlým obdobím diferencovanější. Více oblíbenými se stávají hry konstruktivní, pohybové, soutěživé a společenské. Chlapci jsou ve srovnání s děvčaty originálnější, zároveň však hlučnější a agresivnější. Hry u děvčat jsou spíše klidné, více stereotypní, děvčata preferují více uzavřený prostor. (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 112).Hra je nezastupitelnou relaxací a přirozeným odreagováním od školních povinností, má značný mentálně hygienický význam. Může být dobře využita i přímo ve škole, zvláště u mladších dětí, ale oceňují ji i děti starší, stejně jako přátelskou pracovní atmosféru a smysl učitele pro humor. Hra může plnit také funkci diagnostickou a terapeutickou, také tím se stává pro učitele neocenitelným pomocníkem při jeho pedagogické činnosti.

2 HUDBA

V této kapitole se zaměříme na hudbu. V životě každého z nás hraje hudba nějakou roli, každý z nás si někdy pustí nějakou píseň nebo poslouchá rádio. Na následujících stranách popíšeme a vysvětlíme, co to hudba vůbec je a jak ji dělíme. Vzhledem k tématu práce se budeme zabývat také prvními hudebními nástroji.

2.1 Co je to hudba?

Hudba je jakýsi organizovaný systém zvuků, který je produkován člověkem a slouží pro estetické působení. Hudební věda, která zkoumá podrobně hudbu a vše, co je s ní spojené, se nazývá muzikologie. Hudbu lze také považovat za způsob komunikace. Hudbu dělíme podle tří nejznámějších kritérií – podle vztahu ke spiritualitě na hudbu duchovní, která se váže k rituálu, liturgií a náboženství, a hudbu světskou, která zahrnuje ostatní témata – taneční, milostná. Dále hudbu dělíme podle původu na umělou, která je výsledkem buď jedince, či skupiny, a na hudbu lidovou, kde není znám autor a hudba se dotváří a mění se v průběhu času samovolně. Posledním dělením je podle záměru autora na artificiální, neboli uměleckou, kdy se autor snaží do hudby vnést uměleckou hodnotu (jedná se nejčastěji o autory klasické hudby, jako byli např. J. S. Bach, W. A. Mozart), a hudbu nonartificiální, neuměleckou, která slouží spíše pro zabavení publika. (*Lidové píšťaly* [online], 2020)

Vznik hudby je stále nejasný, můžeme vycházet pouze z teorií. Některé kultury hovoří o vzniku hudby jako napodobování zvuků z přírody, nejčastěji se jedná o zpěv ptáků. Další kultury mají vznik hudby spojenou s doprovodem pracovní činností, kdy rytmus měl za úkol udržovat pracovní tempo a nasazení.

„Povaha i obsah takto dochovaných písní nám pak slouží jako jedno z nejvýznamnějších vodítek k poznání toho, v čem spočívaly základní hodnoty našich předků a jakým směrem se společnost toho kterého kraje vyvíjela.“ (Žďárský [online], 2020)

2.2 Vliv hudby na rozvoj dítěte

Hudba stimuluje mozek, a působí na rozvoj jak hudebních, tak i nehudebních oblastí. Od prenatálního období se dítě setkává se zvuky, v lůně matky naslouchá zvukům okolí. Klidná a vyvážená hudba plod konejší a po narození je to cesta k uklidnění dítěte.

Malé děti mají rádi rytmiku, říkanky a písničky. Učí děti nová slova, zvyšují soustředěnost dětí, děti se začínají učit spolupráci. Písničky také pomáhají dítěti mít lepší a kvalitnější spánek. Hudba rozvíjí různé oblasti a schopnosti člověka – řeč, pohyb, emoce, chování. U menších dětí je důležité spojit hudbu s pohybem, a tím rozvíjet jejich motorické schopnosti a dovednosti. Od počátku je důležité dítě seznamovat s hudbou a s hudebními nástroji, a po projeveném zájmu dítě vést a rozvíjet v hudební oblasti. (*Mráček z hraček* [online], 2008)

2.3 Hra na hudební nástroje

Hudební nástroje dělíme na tři hlavní skupiny – strunné, dechové a bicí. Strunné hudební nástroje se poté dělí do dalších tří podskupin – smyčcové, kde můžeme zařadit housle nebo violu, drnkací, kde patří kytara či harfa, a úderné, kam můžeme zařadit klavír nebo cimbál. (*Hudební nástroje* [online], 2021)

Také dechové hudební nástroje mají další dělení – dřevěné, sem řadíme klarinet a saxofon, žesťové, kam patří lesní roh nebo trubka, a vícehlasné, kam řadíme akordeon nebo varhany.

Bicí hudební nástroje dělíme pouze do dvou skupin – na blanozvučné, kde patří malý a velký buben, a samozvučné, kde patří činely nebo triangl. (Zifčáková [online], 2012)

Nejlehčí hudební nástroje jsou zobcová flétna a klavír. Zobcová flétna hraje, když se do ní obyčejně jen foukne, tóny se ovládají zakrýváním dírek pomocí prstů. U klavíru děti mačkají klávesy, které vydávají zvuk (Hokr [online], 2021).

Hra na kytaru je o trochu obtížnější – struny hrají při brknutí, ovšem správný tón vznikne až díky levé ruce, která mačká struny. Z počátku jsou prsty velmi bolavé, než si zvyknou na tuhost strun, proto se pro začátečníky doporučuji měkčí struny, a poté později zakoupit struny tvrdší, které také vydávají lepší zvuk.A právě z důvodu obtížného ovládání tónů (mačkání strun) je pokrok pomalejší. (*Výuka hry na hudební nástroje* [online], 2021)

Smyčcové nástroje mají podobný problém s mačkáním strun, jako je tomu u kytary. Na kytaře se časem stiskává několik strun najednou, u houslí apod. se mačká pouze jedna struna. Je zde však jiný problém: tahání smyčce – housle sice zní hned, ale může trvat měsíce dřiny, než zvuk houslí přestane připomínat nepromazané dveře. Na smyčcových nástrojích není poznat, kde přesně se má struna mačkat. Přesná poloha se nachází podle sluchu, proto je nezbytné pro smyčcové nástroje mít výborný hudební sluch. (*Výuka hry na hudební nástroje* [online], 2021)

Dechové nástroje jako příčná flétna a klarinet vyžadují speciální způsob „foukání“. Když do nástroje obyčejně fouknete, jako do flétny,tak nezní. Naučení se správného „fouknutí“, může také trvat delší dobu. (*Výuka hry na hudební nástroje* [online], 2021)

Trubka a všechny „trubkovité“ (žesťové) nástroje vyžadují také speciální způsob „foukání“ do nástroje. Je však jiný a obtížnější než u klarinetu. Jde spíše o způsob „prskání“, je to náročnější na plíce a ze začátku z toho brní pusa a jemně nateče. Hraní jednotlivých tónů se ovládá také ústy, což je velice obtížné na nacvičení. Správná výška tónu se hledá podle sluchu, a klapek na nástroji, proto je i zde velmi důležité mít výborný hudební sluch. (*Výuka hry na hudební nástroje,* [online], 2021)

2.4 Ukotvení hudební výchovy v kurikulárních dokumentech

Hudebně zaměřené aktivity jsou většinou přirozenou a nepostradatelnou součástí výchovy od útlého věku dítěte, zejména v rodině. Formalizované podoby pak hudební výchova nabývá v předškolním věku, tedy v mateřské škole. Ačkoliv se tato bakalářská práce zaměřuje na děti mladšího školního věku, považujeme pro uvedení do kontextu za důležité stručně zmínit i to, jakým způsobem je hudební výchova zařazena v kurikulu mateřské školy. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání klade důraz na rozvoj osobnosti po stránce fyzické, psychické i sociální a do všech těchto složek hudební výchova prostupuje. V předškolní výchově se upřednostňuje zpěv a pohyb. Poslech hudby slouží k relaxaci a uklidnění. Hudební výchova je obsažena ve všech vzdělávacích oblastech.Následně hudební vzdělávání pokračuje na základní škole, kde se žáci v samostatném předmětu seznamují s hudebním názvoslovím, notami, písničkami a využitím hudebních nástrojů.

2.4.1 Využití hudebních aktivit v předškolním vzdělávání

V této podkapitole se seznámíme se vzdělávacími oblastmi, které jsou v předškolním věku pro rozvoj dětí důležité, a z každé oblasti vybereme činnosti, které se týkají hudebního vzdělávání.

Dítě a jeho tělo:

- zpěv – využíváme zde správného držení těla, a hlasovou hygienu,
- pohyb – rozvoj pohybové koordinace, rozvoj motoriky a správného držení těla,
- poslech – relaxace, klidné hudební ukázky,

- hra na nástroj – hra na rytmické a melodické hudební nástroje rozvijí jemnou motoriku. (Lišková [online], 2005)

Dítě a jeho psychika:

- zpěv – rozvoj správné artikulace, procvičení paměti, rozvoj citů a empatie u dětí,
- pohyb – prostorová představivost, rozvoj neverbální komunikace pomocí pohybu,
- poslech – kreslení a malování při poslechu, rozvoj sluchové paměti, emoční prožitky při poslechu,
- hra na nástroj – zdravé sebevědomí dětí, rozvoj fantazie, rozvoj rytmického cítění. (Lišková [online], 2005)

Dítě a ten druhý:

- zpěv – tolerance, spolupráce, vzájemná úcta, hry na ozvěnu,
- pohyb – vzájemná spolupráce, taneční hry, hra na tělo,
- hra na nástroj – hry na ozvěnu, otázky a odpovědi. (Lišková [online], 2005)

2.4.2 Hudební výchova na prvním stupni základní školy

Oproti předškolnímu věku je hudební výchova na prvním stupni postupně rozvíjena tak, aby se žáci snažili co nejvíce osamostatnit a získali co největší povědomí o hudebním světě a všem, co do něj zapadá. Hudební výchovu najdeme pod vzdělávací oblasti umění a kultura. Vyučuje se většinou jednou týdně.

Hudební výchova je složena ze čtyř činností, které jsou vzájemně propojeny – vokální, instrumentální, hudebně pohybové a poslechové. V hodinách hudební výchovy žák získá určité pěvecké návyky, seznámí se s hudebními nástroji, učí se poznávat hudbu v žánrech a stylech. Tyto schopnosti žák poté využívá při hudebních aktivitách a chápe umění jako určitý prostředek komunikace.

Během pěti let se žáci seznámí se základními hudebními prvky, naučí se zpívat jednoduché písně, naučí se tančit základní tance a jejich kroky, rozeznají jednotlivé hudební nástroje, dokážou je správně popsat a roztřídit do kategorií. (*Rámcový vzdělávací program,*[online], 2022)

3 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ A ZÁJMOVÉ ČINNOSTI

V této kapitole se zaměříme na zájmové vzdělávání, seznámíme se zájmovými činnostmi a jejich okruhy, vymezíme, co je zájmové vzdělávání a také jaké instituce nabízejí zájmové vzdělávání. Kapitola je zde zařazena proto, že hra na hudební nástroj je ze své podstaty zájmovou aktivitou, a navíc v rámci dotazníkového šetření se respondentů budeme dotazovat, v jakých institucích výuku hry na hudební nástroj navštěvují.

3.1 Zájmy

Zájem je jeden z psychických jevů, který aktivizuje osobnost jedince. Zájmy se vytvářejí v průběhu celého života. Souvisí také se schopnostmi. (Pávková, 2014, s. 66)

Zájmy můžeme dělit podle několika kritérií. První velkou skupinou jsou zájmy aktivní (neboli produktivní) a zájmy receptivní. Příkladem zájmů receptivních může být například sledování sportovního utkání, četba, poslech hudby či návštěva divadla. Dále můžeme zájmy dělit na hluboké a povrchní, krátkodobé či dlouhodobé, jednostranné a mnohostranné. Zájmy se realizují při zájmových činnostech a během celého života se mění dle věkových zvláštností. Ze začátku jsou zájmy spíše krátkodobé a jednostranné. S přibývajícím věkem se zájmy stávají dlouhodobé a rozvíjejí se (Pávková, 2014, s.67).

3.2 Zájmové činnosti

Zájmové činnosti jsou mezi ostatními volnočasovými aktivitami v zásadním postavení a to proto, protože zde dochází k uspokojení významných potřeb – poznávání, seberealizace, sociální kontakty atd. Dávají také příležitost k neformálnímu vzdělávání, umožňují odpočinek a relaxaci a jsou založeny na dobrovolnosti. (Pávková, 2014, s. 66)

„*Zájmové činnosti chápeme jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci.*“ (David [online], 2002)

„Zájmy chápeme jako zvláštní druh motivačních sil. Jejich základem jsou potřeby, zvláště psychologické, které se konkretizují v podmínkách dané kultury. Zájem je trvalejší zaměření a poukazuje na to, že předmět zájmu odkrývá také nějaký stav potřeb.“ (Čížková, 1995, s. 42)

Definice zájmových činností dle některých autorů:

Průcha (2009) zájmovou činnost vysvětluje jako *„pěstování a rozvíjení specifických sklonů, zájmů a koníčků: 1. v zařízeních pro výchovu mimo vyučování, jako součást neformálního vzdělávání; 2. v individuálních činnostech jednotlivců jako součást informálního vzdělávání“*. (Průcha a kol., 2009, s. 377)

Zájmová činnost, má za úkol efektivně vychovávat a vzdělávat. *„Je socializačním prostředkem a stává se tak významným činitelem individuálního i společenského rozvoje.“* (Hájek a kol., 2008, s. 164)

Z hlediska časového trvání hovoříme o krátkodobých, dočasných či přechodných zájmech, jejichž opakem jsou zájmy trvalé. Intenzita zájmu a délka jeho trvání je výrazně ovlivněna vývojem jedince a jeho zráním.

Dělení podle stupně koncentrace na předmět zájmu lze rozlišit zájmy jednostranné a mnohostranné. (David [online], 2002)

3.3 Dělení zájmových činností

Zájmové činnosti dělíme podle obsahu. Velmi významná je v dnešní době například činnost spojená s výpočetní technikou. Najdeme však spoustu zájmů, které nelze zařadit, protože zájmy dětí jsou proměnlivé. Je důležité, aby zájmové instituce podchycovaly zájmy dětí a nabízely je ve své nabídce.

Zájmové činnosti společenskovědní

Činnosti, které vedou k poznání společenského dění, ale také činnosti, které mají souvislost s historií. Jedinec si vytváří vztah k vlasti, k jazyku, který považuje za mateřský, vztah k tradicím národa. K základním oblastem společenského vzdělávání řadíme výchovu dítěte k vlastenectví, výchovu dítěte v partnerských a rodičovských vztazích, také sběratelství a jazykovědu. (David[online], 2002)

Mezi nejzajímavější okruhy těchto činností patří například studium cizích jazyků, oslavy státních svátků, výročí a významných dnů, památky a historická místa a mnoho dalších. (Pávková, 2014, s. 70) Řada těchto témat může být těsně spojena také s hudbou, zejména například s osobnostmi hudebních skladatelů a podobně.

Zájmové činnosti pracovně technické

Napomáhají ke zdokonalování pracovních dovedností, získávání nových vědomostí a jejich využití v praxi. Díky mnohostranným činnostem se prohlubuje zájem o tvořivou práci, a také je větší účast při řešení problémů vědy a techniky v dnešní době. Zájmovou aktivitu výrazně ovlivňuji novodobé trendy v oblasti techniky – robotika, elektrotechnika aj. (David [online], 2002)

Okruhy pracovně technických činnosti jsou například dopravní výchova, příprava pokrmů, práce s různými materiály, práce s počítačem, fotografování. (Pávková, 2014, s. 71)

Zájmové činnosti přírodovědné

Zabývají se vztahem k přírodě, snaží se vybudovat vztah k ochraně přírody. Rozvíjejí zájem o chovatelství nebo pěstitelství. Děti by si měly zde osvojit vztah k živočichům, k rostlinám, k neživé přírodě a k péči o přírodu. Žáci mladšího školního věku mají velmi blízký vztah k zvířatům. Díky přírodovědným činnostem se žáci seznámí se způsobem života zvířat, a také porozumí tomu, proč jsou některá zvířata důležitá pro přírodu. (David [online], 2002)

Okruhy přírodovědných činností jsou například pěstitelství, chovatelství, činnosti zaměřené na ochranu životního prostředí, spolupráce s institucemi – botanické a zoologické zahrady, planetária a jiné. (Pávková, 2014, s. 72)

Zájmové činnosti estetickovýchovné

Činnosti jsou zde zaměřeny na rozvoj výtvarného, hudebního, literárního a dramatického projevu. Také si zde žáci mohou rozvíjet svou tvořivost, či se seznámit s kulturním chováním. Tyto činnosti utvářejí estetické vztahy k přírodě a společnosti, také ke kultuře a kulturním hodnotám. Velmi přínosné a významné jsou aktivity spojené s tvořivostí – přinášejí nové a emocionálně cenné zážitky. (David[online], 2002)

Okruhy estetickovýchovného vzdělávání se dělí na tři části: výtvarně tvořivé činnosti – práce s různými výtvarnými prostředky a výtvarným materiálem, výtvarné osvojování skutečnosti; dále literárně dramatické činnosti – četba, dramatické hry, improvizace. Patří sem také hudební zájmové činnosti, do kterých spadá hra na hudební nástroj, sborový zpěv, hudebně pohybové a taneční hry, možnost naučit se zde pracovat se zvukovou technikou, besedy, práce s literaturou, návštěva koncertů a besedy. (Pávková, 2014, s. 73, 74) Tato oblast zájmových činností je nejtěsněji spjata s tématem této bakalářské práce.

Zájmové činnosti tělovýchovné a sportovní

Činnosti jsou zde zaměřené na rozvoj fyzické zdatnosti a kondice, na zlepšení zdravotního stavu. Další činnosti jsou zaměřeny na rozvoj hrubé motoriky, konkrétně na osvojení pohybových dovedností a schopností. Žáci také získají povědomí o tom, jaký má pro ně pohyb význam, přispívá k jejich zdravému tělesnému růstu. Naučí se sportovní pravidla a správné názvosloví, a také, jaké sporty existují. (Pávková, 2014, s. 74)

Okruhy tělovýchovné a sportovní činnosti – drobné pohybové a sportovní hry, atletika, gymnastika a tanec, turistika, pěší chůze, bojové sporty, cyklovýlety, lyže, seznámení se se životem úspěšných sportovců.

3.4 Zájmové vzdělávání

Zájmové vzdělávání stejně jako neformální vzdělávání tvoří **nedílnou součást procesu celoživotního učení.** Zájmové vzdělávání je právně ukotveno v Zákoně č.561/2004 Sb.,o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), a je zde definováno v § 111 jako*„vzdělávání poskytující účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti“*. (Zákon č. 561/2004 Sb.)

Zájmové vzdělávání se uskutečňuje ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, kterými jsou školní družiny, školní kluby a střediska volného času. Zájmové vzdělávání neposkytuje stupeň vzdělání, zabývá se aktivitami potřebnými pro rozvoj osobnosti, působí jako rekreační činitel po školním dni, zajišťuje duševní hygienu, má výchovnou, vzdělávací, kulturní, preventivní, zdravotní (relaxační a regenerační), sociální a preventivní funkci,rozvíjí schopnosti, znalosti, dovednosti, talent, upevňuje sociální vztahy. (*Zájmové vzdělávání* [online], 2021)

Zájmové vzdělávání se provozuje nejčastěji ve školních družinách, kam chodí žáci nižšího stupně, poté ve školních klubech, které jsou určeny pro žáky druhého stupně, a v neposlední řadě také ve střediscích volného času. Protože v rámci všech těchto školských zařízení může formou zájmových kroužků probíhat výuka hry na hudební nástroj, stručně je v následujících podkapitolách představíme.

3.4.1 Školní družiny

Školní družiny mohou fungovat jako samostatná zařízení, kam dochází žáci z více různých škol, ale spíše fungují v rámci základních škol. Je to zařízení, které je určeno převážně pro žáky prvního stupně základní školy. Školní družina je zařízení, kde dětí tráví převážnou část svého volného času, a proto je zde obsah zájmového vzdělávání důležitý. (Pávková, 2014, s. 35)

3.4.2 Školní kluby

Školní kluby jsou zřizovány při základních školách a také poskytují zájmové vzdělávání. Jsou určeny převážně pro žáky druhého stupně základních škol anebo také žákům odpovídajících ročníků gymnázia či konzervatoře. Žáci mohou do školního klubu docházet během dnů školního vyučování, ale někdy je otevřen také ve dnech mimo školního vyučování. Oproti školní družině je činnost školního klubu mnohem volnější, vzhledem k účasti starších dětí, které jsou již samostatnější, a tudíž i docházka do školního klubu je dobrovolná a účastníci si sami zapisují jejich příchody a odchody. (Bendl a kol., 2015, s. 135)

3.4.3 Střediska volného času

Střediska volného času jsou také školským zařízením. Cílem středisek je vést nejen děti, ale také mládež či dospělé k smysluplnému trávení volného času, k získávání a k rozvoji klíčových a odborných kompetencí, skrze činnosti, které nabízí. Organizují činnosti také pro dospělé a seniory. Nabízejí širokou škálu kroužků, pomáhají s organizací různých přehlídek, soutěží pro děti, organizují dlouhodobé i krátkodobé aktivity, kurzy, tábory, nebo také adaptační programy v rámci prevence sociálně patologických jevů. Zapojují se také do regionálních, krajských i evropských projektů. (MŠMT [online], 2021) Hudební oblast je tradiční a nedílnou součástí zájmového vzdělávání ve střediscích volného času, jak o tom budeme ještě hovořit v následující kapitole.

4 MOŽNOSTI VZDĚLÁVÁNÍ VE HŘENA HUDEBNÍ NÁSTROJE

V této kapitole se zaměříme na instituce, které poskytují možnosti vzdělávání ve hře na hudební nástroje nebo jakékoliv jiné umělecké obory. Hře na hudební nástroj se neučíme pouze v uměleckých školách (dále také ZUŠ), ale také v kroužcích, které poskytuji základní školy, v centrech či střediscích volného času, nebo na internetu, kde se můžeme sebevzdělávat.

4.1 Základní umělecké školy

Dle školského zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání *základní umělecké vzdělávání poskytuje základy vzdělávání v jednotlivých uměleckých oborech. Základní umělecké vzdělávání se uskutečňuje v základní umělecké škole. Základní umělecká škola připravuje také pro vzdělávání ve středních školách uměleckého zaměření a v konzervatořích, popřípadě pro studium na vysokých školách s uměleckým nebo pedagogickým zaměření.“* (Zákon č. 561/2004 Sb.)

Pedagogický slovník od autorů Průcha, Walterová, Mareš (2003) definuje základní uměleckou školu jako *„školské zařízení, které poskytuje základy vzdělávání v hudebních,tanečních, výtvarných a literárně-dramatických oborech a připravuje pro studium v konzervatoři a ve středních školách uměleckého zaměření. Organizuje studium převážně pro žáky základní školy a středních škol; může též organizovat umělecké vzdělávání pro dospělé.“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 322)

ZUŠ je instituci, kterou zřizuje kraj, a jejím cílem je prohloubit v dítěti zájem o umění a kulturu. Z absolventů těchto škol se potom mohou stát pedagogové, šířící dále zájem o umění, hudbu či tanec. Ostatní lidé mají hudbu, tanec či divadlo pouze jako možnost, jak se ve svém volném čase zabavit. (Kollárová, 2010, s. 8)

4.1.1 Obory na ZUŠ

Na základních uměleckých školách se vyučují 4 obory. Jedná se o hudební obor, výtvarný obor, taneční obor a literárně dramatický obor. Nejnavštěvovanější je obor hudební. Tento obor je nejpůvodnějším odvětvím hudebních škol, proto i dnes jsou největší počty žáků právě

v tomto oboru. Žák si zde volí buď hru na hudební nástroj nebo zpěv. Nejčastěji si žáci volí hru na flétnu, v kombinaci s klavírem. (*Základní umělecká škola Opava* [online], 2021)

Při studium hudebního oboru je také důležité navštěvovat hodiny hudební nauky, kde si žáci osvojí teorii hudby, naučí se zde správně noty, získají informace o hudebních skladatelích a zábavnou formou se také naučí nové písničky. Seznámí se také s různými formami hudby – opera, koncerty atd.

Dalším oborem, který se vyučuje na uměleckých školách, je výtvarný obor. Tento je určen pro děti a dospělé, kteří mají zájem se výtvarně vzdělávat, nebo chtějí někde uplatnit své nadání. Žák, který má zájem o tenhle obor, by měl mít výtvarné nadání a zájem se dále zdokonalovat. (*Vzdělávací program výtvarného oboru základních uměleckých škol* [online], 2000)

Taneční obor na školách není tak často navštěvovaný, ale i ten si najde své příznivce. Úkolem je rozvíjet taneční nadání svých svěřenců. Taneční praxe zdokonaluje taneční projev, podporuje tvořivé schopnosti a smysl pro pohybovou souhru mezi žáky.

Posledním oborem je obor literárně dramatický. Tento obor u žáků rozvijí dramatické nadání, ale také vnímavost. Žáci si osvojují potřebné dovednosti pro přirozený, kultivovaný a tvořivý výraz. Absolventi tohoto oboru jsou poté dál připravováni k dalšímu studiu herectví, režie, dramaturgie, divadelní vědy či učitelství v daném oboru. (*Základní umělecká škola Krnov* [online], 2020)

4.1.2 Stupně uměleckého vzdělávání

Základní umělecké školy nabízí přípravné studium, základní studium I. a II. stupně, poté studium s rozšířeným počtem hodin a studium pro dospělé. Do studia jsou žáci přijímání pomocí talentových zkoušek či prokázaných předpokladů v přípravném studiu. Všechny studia jsou zakončeny zkouškou – absolutoriem. (*Národní ústav pro vzdělávání* [online], 2011)

Prvním stupněm studia je tedy přípravné studium, sloužící k rozvíjení zájmu o umělecké vzdělávání také o poznávání a ověřování hudebních či jiných uměleckých předpokladů. Žáci jsou vedeni k dovednostem a návykům, které využijí při studiu uměleckých oborů.

Vzdělávání v I. stupni trvá sedm let. Zaměřuje se na individuální rozvíjení dispozic žáka. Připravuje žáky především na neprofesionální umělecké aktivity, ale také na další průběh studia na konzervatořích či středních školách s uměleckým zařazením.

Vzdělávání ve II. stupni trvá čtyři roky. Klade důraz na hlubší rozvoj zájmů žáků, na praktické uplatňování dovednosti, které žáci získali během prvního stupně. Inspiruje také žáky k dalšímu vzdělávání v oblasti umělecké.

Studium s rozšířeným počtem hodin je poskytováno žákům, kteří mají výborné vzdělávací výsledky. Je zde poskytováno mnohem náročnější studium, které poté žáky připraví na další studium na středních, vyšších odborných či vysokých školách, nebo směřuje k výběru povolání.

Studium pro dospělé je spojeno s celoživotním vzděláváním, které poskytuje dospělým možnosti se dále rozvíjet. (*Národní ústav pro vzdělávání* [online], 2011

4.2 Další organizace pro hudební vzdělávání

Možnost vzdělávat se ve hře na hudební nástroj začíná již v mateřských a základních školách, děti v mateřských školkách se učí hrát na Orffovy hudební nástroje – dřívka, triangl, bubínek, rolničky, činelky. Tyto hudební nástroje používají nejčastěji k lidovým písním, které se učí.

Hudební výchova je součástí vyučování i dále na základních školách. Děti se učí rozumět notovému zápisu, naučí se reprodukovat zahraný či napsaný rytmus, dokážou improvizovat na hudební nástroje – rytmické nebo melodické, zvládnou hudebně pohybové hry, naučí se spoustu nových hudebních písní, naučí se poznávat hudební nástroje, popřípadě se naučí nějaké hudební názvosloví. (*ZŠ Kunratice* [online], 2022)

Pokud děti začne hudební výchova bavit a budou se chtít věnovat hře na hudební nástroj podrobněji, mají kromě navštěvování základních uměleckých škol často možnost navštěvovat kroužky přímo na základní škole (zejména na vesnici, kde není ZUŠ), které vedou učitelé ze základních uměleckých škol.

Další možností, jak se hudebně vzdělávat, nabízejí SVČ, která byla popsána v kapitole 3.4.3.

Při nástupu na konzervatoře si žáci poté mohou vybrat určitý hudební nástroj, kterému se budou věnovat po celou dobu studia.

4.3 Neformální a informální vzdělávání na internetu

V neposlední řadě má dítě dnes možnost hudebně se vzdělávat na internetu. Nejvíce možností najdeme na hudebním portále youtube. Zde jsou různé videonávody, jak se naučit hrát dané písničky, jak se naučit různé akordy, doprovody a mnoho dalšího.

Na internetu se dá najít také řada online kurzů. V rámci kurzu se vyučuje hra na ukulele, kytaru, elektrickou kytaru, basu, zpěv, bicí, klavír. Vždy individuální výuka žák a vyučující.Každá lekce trvá 60 minut. Možnosti plánování hodin jsou vždy na žákovi, kurzy se snaží vycházet žákům maximálně vstříc a zohledňují jeho časovou vytíženost ať už v rámci školy, či jiných žákových koníčků. Hodiny si tedy žák může plánovat podle svého času a možností.Obsah kurzu je vždy postaven individuálně podle žákových hudebních preferencí, oblíbeného stylu a žánru (*Artmaster – o kurzech* [online], 2020)

Kurzy na všechny hudební nástroje obvykle obsahují 10 strukturovaných lekcí, rozdělených podle možností žáka – začátečník, pokročilý a mírně pokročily. Poté se žák spojí s lektorem a pomocí hudební platformy youtube se žák učí hrát na nástroj.

Cílem je ukázat žákům, jak se mohou samostatně zlepšovat a učit i bez přítomnosti lektora. Poskytuji se k tomu odkazy na youtube tutoriály, weby s akordy a taby, databáze písniček, zpěvníky, tabulatury. Ovládnutí nástroje je pak značně rychlejší než u klasické výuky. (*Artmaseter* [online], 2020)

5 VYBRANÉ PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY VZTAHU DÍTĚTE K HUDBĚ

V této kapitole pojednáme některé důležité psychologické aspekty, které úzce souvisí se vztahem dětí ke hře na hudební nástroj. Výchozím pojmem bude motivace, její vymezení a dělení. Poté se zaměříme na hudební vlohy – nadání, bez kterého by dítě nemohlo dále rozvíjet svůj talent. Poslední podkapitolou jsou hudební schopnosti, které jsou pro hru na nástroj neméně důležité.

5.1 Motivace

Dle slovníku Hartl, Hartlová (2010) je motivace „*vnitřní řídící silou, která je odpovědná za zahájení, usměrňování, udržování a energetizaci zacíleného chování. Vzniká vnější i vnitřní stimulací. Stimulace mohou být fyziologické a psychologické*“.

Motivace je jedním z důležitých prvků k tomu, aby dítě začalo hrát na hudební nástroj. Lokša a Lokšová (1999) uvádí, že existuje spoustu teorií o motivaci. Pro školní praxi je však důležitá teorie podle hlavních paradigmat psychologie.

- Behaviorální teorie – zdrojem motivace je snaha dosáhnout příjemných důsledků určitého chování.
- Humanistický přístup – člověk realizuje své možnosti z přirozeného vývoje. (Slavíková, 2017, s. 74)

U děti mladšího školního věku se vytvářejí předpoklady k základním operacím s hudebními představami – roste funkce hudební paměti. Motivaci u děti v mladším školním věku je důležité dále rozvíjet. Učitel by měl dbát zvýšenou pozornost a prokládat motivaci s didaktickým procesem. (Sedlák, 2013, s. 365)

Jestliže učitel nedovede rozvíjet tvořivou aktivitu dítěte a realizovanou činnost podpořit motivací, není dodržen vztah motivace k hudební výchově. (Sedlák, 1977, s. 67)

„Hudební činnosti, které učitel uskutečňuje u dětí, musí být zkrátka rozmanité. Probouzejí totiž vnitřní motivaci k hudbě, usnadňují učení.“ (Sedlák, 1977, s. 71)

Primární motivace – vychází z vnitřních potřeb žáka, z jeho potřeby něco změnit, z potřeby hravé činnosti. Žák se může vyjádřit, může rozšířit své nadání, své schopnosti a své dovednosti.

Sekundární motivace – dle Váňové a Sedláka (2013) souvisí sekundární motivace s faktem, že hudba je také prostředek interakce dítěte s učitelem. Z tohoto vztahu poté vznikají také další a mnohem větší cíle, nové motivace, nové možnosti, prožitky a zážitky z vystoupení.

5.2 Hudební vlohy a nadání

Vlohy je možné definovat jako vrozené dispozice pro určitou činnost. Někdy se také používá pojem nadání. Více se tímto tématem zabývá M. Franěk (2005), který o vlohách píše, že „*mají anatomický a neurofyziologický základ daný zčásti dědičností. Jsou to vrozené vlastnosti nervové soustavy – vrozené formování neuroanatomických struktur a fyziologických procesů, které určuje rychlost vedení nervových vzruchů a zvláštnosti synaptických spojů. Určité části nervové soustavy mohou pracovat dokonaleji než jiné, snáze a rychleji se v nich vytvářejí nervová spojení, snášejí větší zatížení a vyznačují se vyšší citlivostí vůči určitým podnětům.*“ (Franěk, 2005, s. 142)

Děti mohou hudební nadání získat od svých rodičů, dědičností. Je třeba toto nadání podchytit včas, a rozvíjet ho. Hudební nadání je vlastně soubor schopností, které umožní jedinci dosáhnout nadprůměrných výsledků. Nedá se říci, že má člověk nadání na hudbu, ale pouze na některé specifické části – skladba, interpretace, hudební kritika či teorie. Součástí nadání jsou i osobnostní předpoklady jako vnitřní motivace, tvořivost, sebereflexe a vůle. (Holas, 1994, s. 18)

5.3 Hudební schopnosti

Hudební schopnosti jsou takzvané vyšší psychické vlastnosti, které jsou vybudovány prostřednictvím hudební výchovy. Velmi důležitý pro rozvoj hudebních schopností je i celkový vliv prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje. Je-li toto prostředí hudebně podnětné, vzrůstají u jedince hudební zkušenosti, které mají zpětně vliv na kvalitu hudebních schopností. Podstatné se z pohledu rozvoje hudebních schopností také jeví osobnostní rysy, vrozené intelektové faktory, vlastnosti smyslových orgánů, motorika a v neposlední řadě motivace. (Janovská, 1990, s. 173)

Tyto hudební schopnosti žáci mohou rozvíjet také na internetu, poslechem hudby, písniček. Pokud žáci nechtějí navštěvovat kroužek, existuje, jak už jsme uvedli, spoustu návodů, jak se naučit na hudební nástroj na hudební platformě youtube. Spoustu známých osobností, které se věnují hudbě, přidávají na svůj hudební kanál vzdělávací videa, kde seznamují své fanoušky s možností naučit se jejich oblíbenou písničku právě pomoci videa, které nahraje sám autor.

6 VLIV VNĚJŠÍCH ČINITELŮ NA DÍTĚ

V této kapitole se zaměříme na vnější činitelé, které působí na dítě a jsou pro jeho rozvoj taky velmi důležité.

Jakýkoliv člen společnosti může dítě hodně ovlivnit v tom, co chce dělat. Od rodičů se očekává, že budou své dítě maximálně podporovat ve všem, co si dítě zvolí. Většinou si děti volí studium uměleckých oboru v rodinách, kde sám rodič již toto studium absolvoval. Protože dítě ví, že bude mít podporu a pochopení, a popřípadě rodič dokáže dítěti pomoct v nouzových situacích.

Také je důležité, jak dítě podpoří jeho vlastní kamarádi a vrstevníci. Často se může stát, že se budou posmívat a děti ztratí chuť cokoliv dělat. Nebo naopak dítě dokáže tak podpořit a nabudit, že i když doma nikdo na nic nehraje nebo nenavštěvuje umělecké obory, tak dítě bude chtít toto zkusit, protože mu to doporučil jeho kamarád.

V neposlední řadě je důležité, jak dítě podpoří samotní učitelé daných oborů. Jestli dokážou.svým přístupem v dítěti probudit ještě větší zájem o to, co dělají, nebo naopak mu to svým přístupem znechutí. (Kollárová 2010)

6.1 Rodina jako podpora dítěte

Od narození jsou naši nejbližší podporou naši rodiče. Od malička se nám věnují a snaží se pro nás udělat to nejlepší. A předávají nám i určité vrozené předpoklady. Když je budeme nadále rozvíjet, stane se z toho talent. Rodiče proto často slouží jako ti nejdůležitější pro zachycení nadání u dětí. Poté poskytují podporu a pomoc v dané činnosti.

„Důležitým úkolem rodiny je vytvořit pro dítě podnětné prostředí, a podmínky, kdy bude dítěti poskytována určitá motivace, možnost spolupodílení se jistých věcech, možnost rozvíjet své zájmy, takové rodinné zázemí, kdy bude schopno získávat základní hodnoty aj.“ (Hofbauer, 2004, s. 61)

Hofbauer (2004, s. 61), dále uvádí, že rodina na dítě a využití jeho volného času působí prostřednictvím těchto způsobů:

- Nápodoba a reprodukce – tím, že nápodoba je pro dítě první způsob učení, tak veškeré rodinné aktivity, způsoby chování, chod rodiny atd. na dítě působí a následně se odráží v jeho osobnosti.

- Uskutečňování individuálních i společenských pravidelných zájmových činností – na základě uskutečňování zájmů svých rodičů, je možné, že se dítě najde ve stejné oblasti zájmů a bude je chtít rozvíjet a stane se jistým pokračovatelem, nebo se přiklání do jiné oblasti.
- Citlivé sledování a cílevědomé reagování na potřeby, zájmy a nadání dětí – je potřeba podporovat a rozvíjet zájmy dítěte, i když se budou odehrávat mimo rodinu, např. ve vrstevnické skupině, kde se bude dítě postupně osamostatňovat a rozvíjet další společenské dovednosti.

Hodně zde záleží na tom, jak dobrým rodičem dokáže člověk být.

6.2 Vrstevníci a kamarádi

Parta má na jedince vliv, a to jak negativní, tak pozitivní. Může jedince motivovat ke hře na hudební nástroj, ale může ho také odradit právě tím, že se mu budou posmívat, či ho jinak šikanovat.

Štípek (1987, s. 42-44) popisuje čtyři způsoby vztahu jedince s partou, z nichž pouze první dva znamenají pozitivní vliv skupiny vrstevníků na mladého člověka.

- Většinovým, normálním a optimálním vztahem je sociálně integrovaná rodina a sociálně integrovaná parta. Jestliže rodina uspokojí potřeby dospívajícího, jak po emocionální, tak společenské stránce, tak parta je jen doplnění pro život.
- Je také možné, že se vyskytne sociálně neintegrovaná rodina a sociálně integrovaná parta, to poté znamená pro dítě, že parta může dítě vymanit z negativního působení rodiny.
- Ne moc častý, ale reálný je únik ze sociálně integrované rodiny do neintegrované party, jedinec se z nepochopitelného důvodu vzdálí od rodiny.
- Jestliže je dítě obtížně vychovatelné, objevuje se vztah, v němž parta ještě více zesílí vliv neintegrované rodiny. Asociální charakter party se projeví při požívání alkoholu, fetování či trestné činnosti.

Občas se tudíž stává, že dítě se setká s tím, že se mu jeho kamarádi posmívají, a dítě poté přestane mít chuť chodit dále na kroužek. Je důležité, aby i rodiče dávali pozor na to, s kým se jejich dítě stýká a baví. Obecně je známo, že vrstevníci mají kolikrát mnohem větší vliv než samotní rodiče.

6.3 Učitelé vyučující umělecké obory

Nejdůležitějším činitelem jsou nezbytně učitelé, kteří věnují dětem svůj čas a snaží se jim předat své zkušenosti a rozvíjet v nich nadání. ZUŠ jsou specifické. Specifičnost se týká toho, že studium je nepovinné, je zájmové, založené na úspěšném absolvování přijímacích talentových zkoušek. Možnost socializace je také například v tom, že se rozvijí individuální vztah mezi žákem a učitelem, a také při návštěvě skupinových výuk. Žák je při výuce nástrojové hry na hodině zpravidla sám a zároveň navštěvuje předměty hromadné výuky, mezi něž patří hudební nauka nebo sborový zpěv, souborová či orchestrální hra. Žák se při studiu učí také formou koncertů, soutěží či jiným způsobem prezentovat veřejnosti své nadání a předvést jim svůj um – divadelní představení, přehlídky, projekty, výstavy apod. ZUŠ zprostředkovávají žákům kontakty s profesionálním prostředím umělců, a to formou návštěv kulturních akcí, nebo účasti na soutěžích, které pořádají vyšší umělecké sféry – konzervatoře.

Důležité jsou také vztahy rodiny a školy. Je nutné, aby škola informovala rodiče o úspěších žáka, o tom, zda na to má, či nemá. Významnou podporou jsou také návštěvy rodičů na přehrávkách, nebo koncertech, které škola uspořádá. (Kollárová, 2010)

Svět hudby přináším dětem další možnost rozvoje, a možnost poznat umění. Hudba se dá také považovat za komunikační prostředek. V životě každého člověka má hudba určitý smysl.

7 PRŮZKUM

Praktická část této práce se zaměřuje na popis, cíl a výsledky průzkumného šetření, které bylo realizováno s žáky mladšího školního věku.

V rámci studia zdrojů k této bakalářské práci jsem se snažila najít jiné práce, které by byly zaměřené podobně a na jejichž výsledcích bych mohla stavět svůj průzkum. Na téma vztah dětí mladšího školního věku a hry na hudební nástroj jsem však žádné (například kvalifikační) práce nenašla.Nabízejí se pouze práce týkající se hudby a dětí. Jedna z prací pojednává o rozvoji hudebního cítění u dětí mladšího školního věku pomoci vybraných hudebních aktivit. Autorka (Kotalíková, 2020) popsala nejprve teoretické poznatky o hudbě ao mladším školním věku a v teoretické části se zabývala rozvojem hudebního cítění pomocí vybraných hudebních aktivit, a to hudebně pohybového, vokálního či rytmického charakteru. V práci uvedla také pár konkrétních her, které se týkají tohoto tématu. Druhá práce (Obadalová, 2021) pojednává o mimoškolních aktivitách týkajících se hudební výchovy. Cílem této práce bylo vytvořit aktivity, které se zaměřuji na hudební výchovu v mladším školním věku. Z jejího dotazníku plyne, že většina mimoškolních aktivit má spíše výtvarný či sportovní směr.

7.1 Cíle průzkumu

Hlavním cílem průzkumu je popsat, jaký mají dotázání žáci 3. – 5. ročníků základní školy, vztah ke hře na hudební nástroj.

Dílčí cíle průzkumu formulujeme následovně:

- Zjistit, jaká část z dotázaných žáků hraje na hudební nástroj a jak moc je to baví.
- Popsat vliv rodičů a vrstevníků na vztah dítěte ke hře na hudební nástroj.
- Charakterizovat, jak dotázaní žáci vnímají svého učitele/učitelku hry na hudební nástroj.
- Zjistit, jaké instituce jsou dotázanými žáky v oblasti hry na hudební nástroj nejvíce navštěvovány.
- Popsat, jaké pocity mají žáci před přehrávkami
- Zjistit, zda v rodině hraje někdo na hudební nástroj, a kdo to případně je.

Formulujeme také následující dvě hypotézy:

1. Mezi tím, zda alespoň jeden rodič hraje na hudební nástroj, a tím, zda na hudební nástroj hraje respondent, existuje souvislost.

2. Jestliže respondentovi pomáhá někdo se cvičením, cvičí respondent na hudební nástroj delší dobu, než když mu nikdo nepomáhá.

7.2 Charakteristika respondentů

Pro průzkumné šetření byly zvoleny děti mladšího školního věku, konkrétně žáci 3. – 5. ročníků obou pohlaví. Dotazníky děti vyplňovaly pod dozorem svých třídních učitelů, takže pro průzkumné šetření byly získány všechny potřebné odpovědi od všech zúčastněných respondentů. Celkem bylo získáno 53 odpovědí.

Zakroužkuj správně svůj ročník

- A) 3. ročník
- B) 4. ročník
- C) 5. ročník

Tento graf znázorňuje rozložení ročníků, při vyplňování dotazníků. Nejvíce odpovědí přinesli žáci ze třetí třídy, naopak nejméně se nám dostalo od žáků třídy čtvrté. Nízký počet odpovědi byl způsobem nejen vysokou nemocností dětí ve škole, ale také účasti děti na soutěžích ve škole.

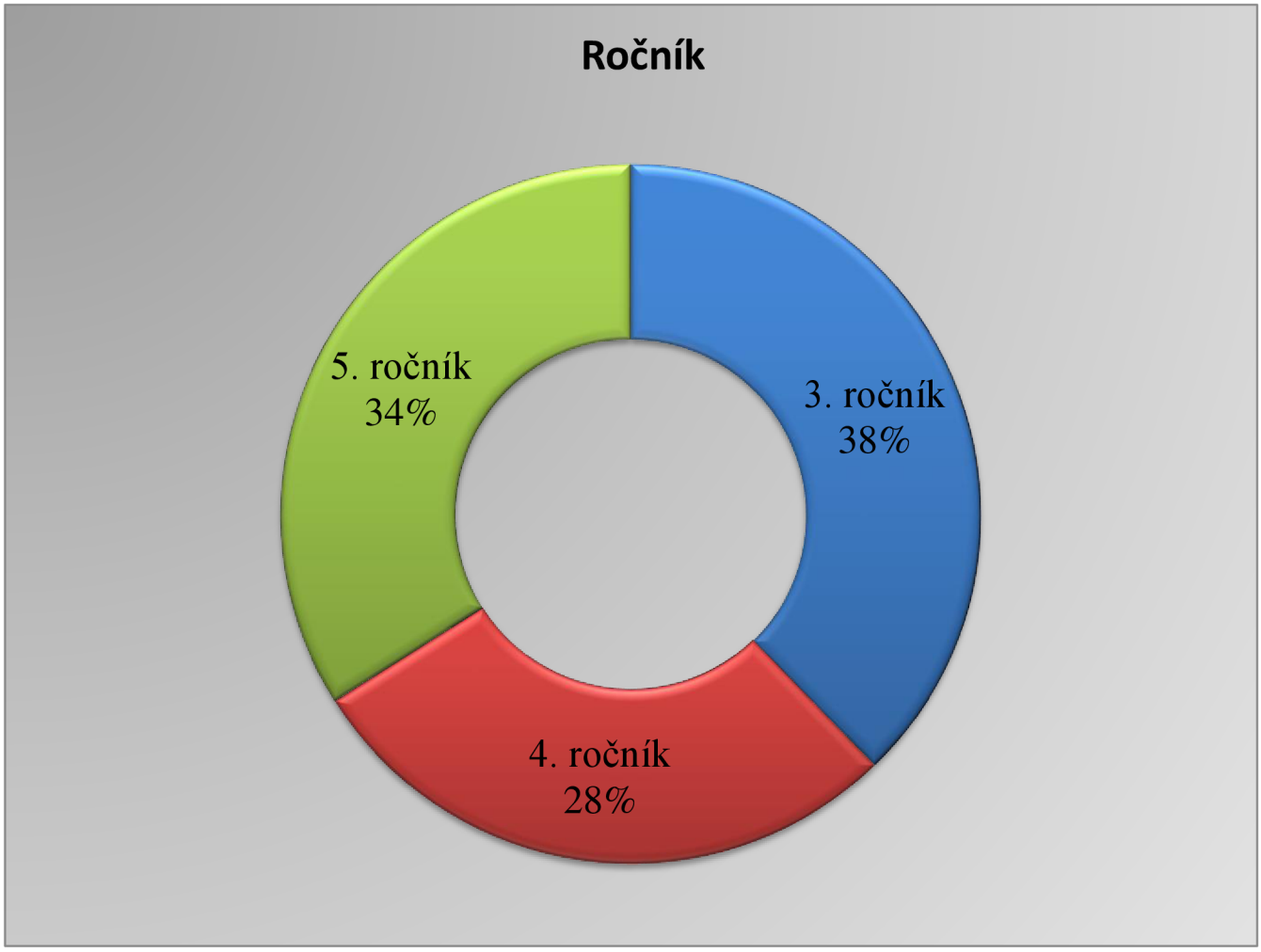

Graf 1 – struktura zkoumaného vzorku dle ročníků

Pohlaví respondentů

- A) Chlapec
- B) Dívka

Tento graf je zaměřený na rozložení pohlaví respondentů. Celkem tedy vyplnilo dotazník 27 chlapců a 26 dívek. Vyplnění dotazníku je tedy vyvážené.

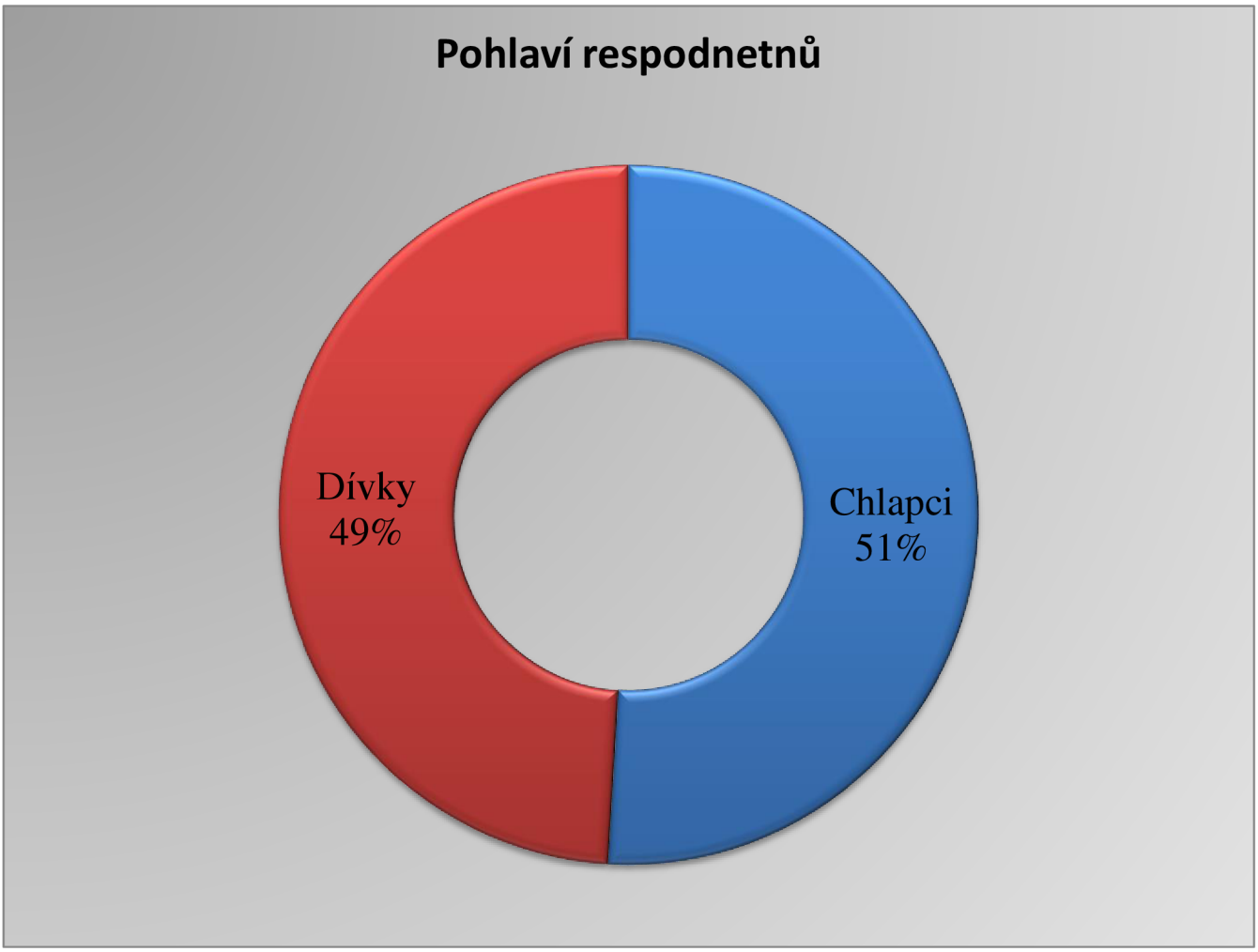

Graf 2 – struktura zkoumaného vzorku dle pohlaví

7.3 Průzkumné metody

K průzkumnému šetření byla zvolena metoda kvantitativního průzkumu, a za průzkumný nástroj byl vybrán dotazník. Ten se skládal z 19 položek, vytvoření dotazníku bylo vlastní na základě studia odborné literatury. Položky byly otevřené, kde respondenti měli možnost se rozepsat, poté položky uzavřené – dichotomické, kde děti měly možnost označit pouze jednu odpověď, a nakonec položky, kde měly možnost vybrat více odpovědi – polytomické.

Položky jsou zaměřené na vztah dítěte ke hře na hudební nástroj v jeho volném čase. A také na motivaci. Dotazník je uspořádán tak, aby dětem nedělalo problém vyplnění i samostatně. Je srozumitelný a logicky uspořádaný. Vzor dotazníku je zařazen s v příloze bakalářské práce.

7.4 Vyhodnocení průzkumného šetření

Výsledky šetření jsou zaznamenány do grafů. Ke každé položce náleží jeden graf. U grafu je vždy popis otázky a závěr, který z šetření plyne. Děti odpovídaly na otázky pravdivě a podle svého nejlepšího uvážení. Práce obsahuje pouze graficky znázorněné odpovědi a dvě tabulky na ověření hypotéz.

1. Hraješ na nějaký hudební nástroj?

- A) Ano
- B) Ne

První otázka dotazníku byla zaměřená na to, zda vůbec děti na nějaký hudební nástroj hraji. Výsledek této otázky mě velmi mile překvapil, protože více děti odpovědělo, že na něco hraje. Myslím si, že je v dnešní době dobře, že děti si najdou cestu také k uměleckému vzdělávání, že se zabývají hrou na hudební nástroj a že mají možnost rozvíjet své nadání a svůj talent.

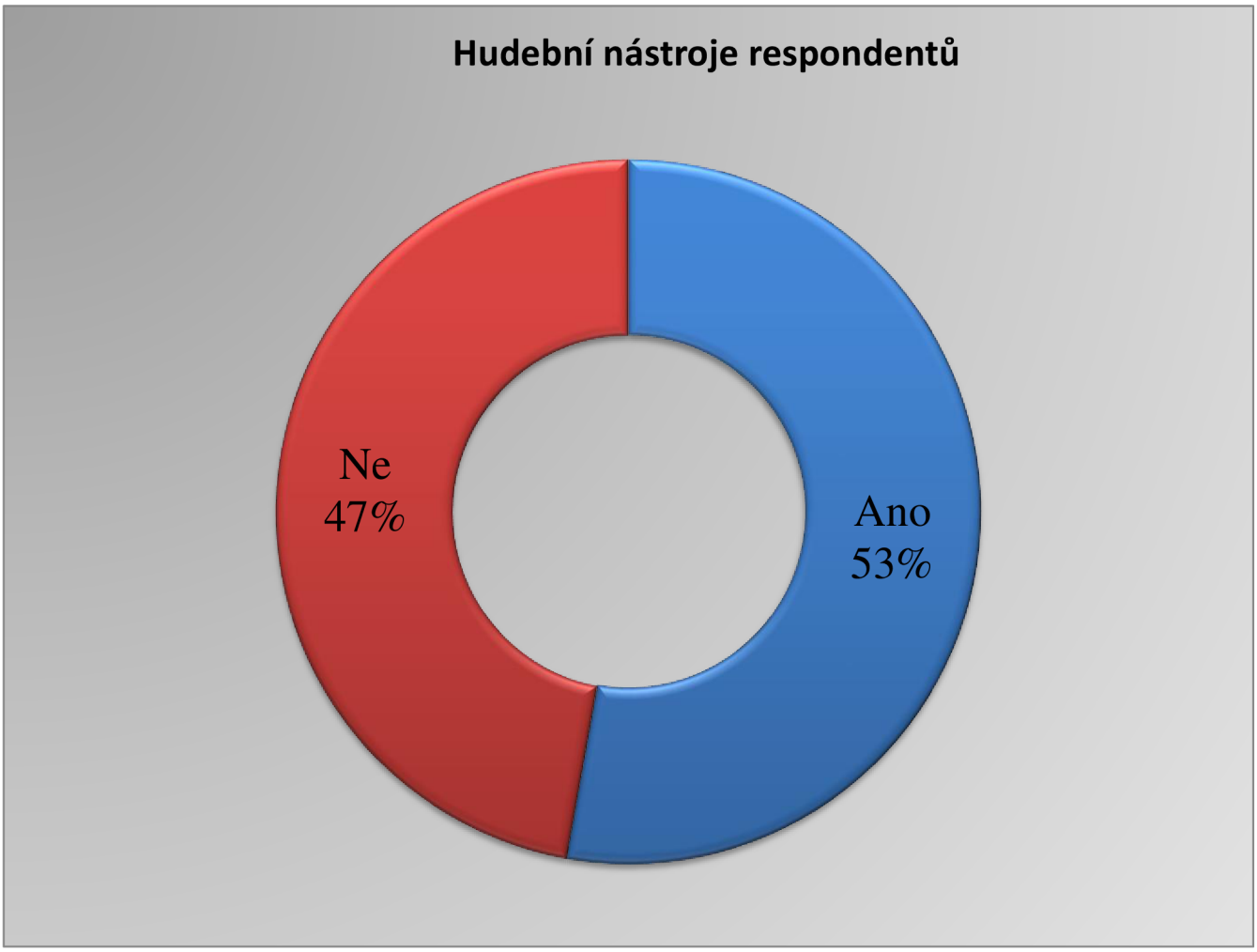

Graf 3 – Procentuální zastoupenírespondentů hrajících na hudební nástroj

2. Pokud jsi odpověděl/a ano, na jaký hudební nástroj, nebo hudební nástroje to je nebo bylo?

Tato otevřená otázka umožnila dětem odpovídat podle svého vlastního uvážení. Nejčastější odpovědí zde byl klavír, vzhledem k nenáročnosti hry se nelze tomuto výsledku divit. Již od mateřské školy se dětí učí hrát na flétnu, některým to zůstane, někteří si přidají nástroj další. Kytara a housle jsou na naučení mnohem těžší, ale je pěkné, že i touto cestou se děti vydávají a snaží se překonat samy sebe. Mezi ostatní hudební nástroje jsem zařadila například elektrické klávesy, bicí, ukulele či cimbál.

Na další otázky odpovídali již respondenti, kteří uvedli, že na hudební nástroj hrají. Od otázky 14 odpovídali zase všichni.

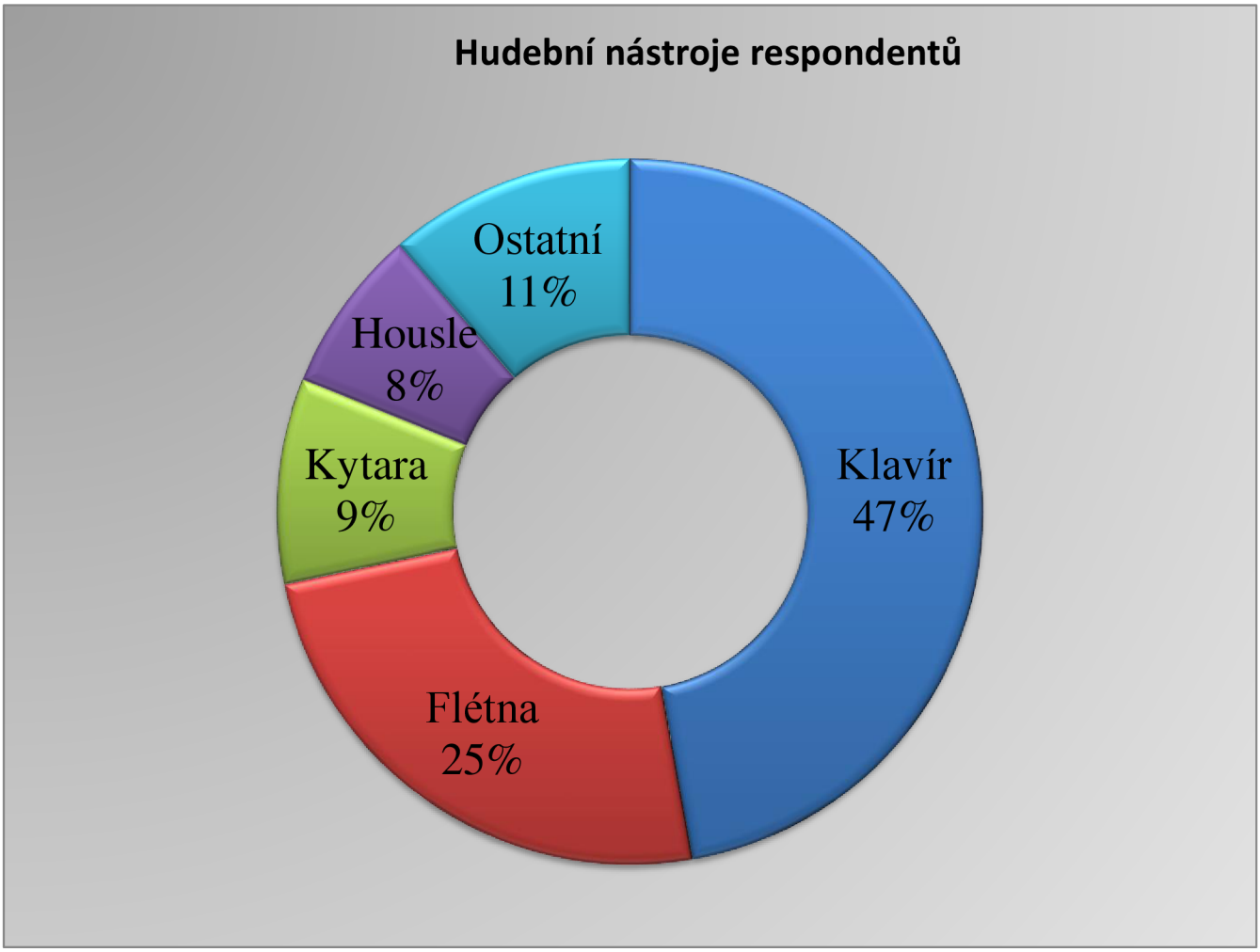

Graf 4 – Zobrazení hudebních nástrojů

3. Pokud jsi hrál/a na nějaký nástroj, ale už nehraješ, proč jsi přestal/a?

Také třetí otázku jsem zvolila jako otevřenou, abych dětem nedala možnost vybírat z toho, co jim předepíšu, ale donutila je přemýšlet nad vlastním rozhodnutím. Jsem ráda, že se zde nejčastěji objevily odpovědi, že si děti našly jiný koníček, nebo že vzhledem k náročnosti studia, nemají čas na to, věnovat se hře na hudební nástroj. Naštěstí nejmenší četnost měla odpověď, že je to přestalo bavit, nenaplňovalo je to. Jsem ráda, že zde nebyla odpověď, že se jim někdo za to posmíval, nebo je jinak ponižoval. Ne všechny děti se dokážou nad posmívání povznést. Tato otázka se také týkala pouze části dětí, celkem protože některé odpověděly hned na začátku, že nehrají, a ostatní v tom stále pokračují.

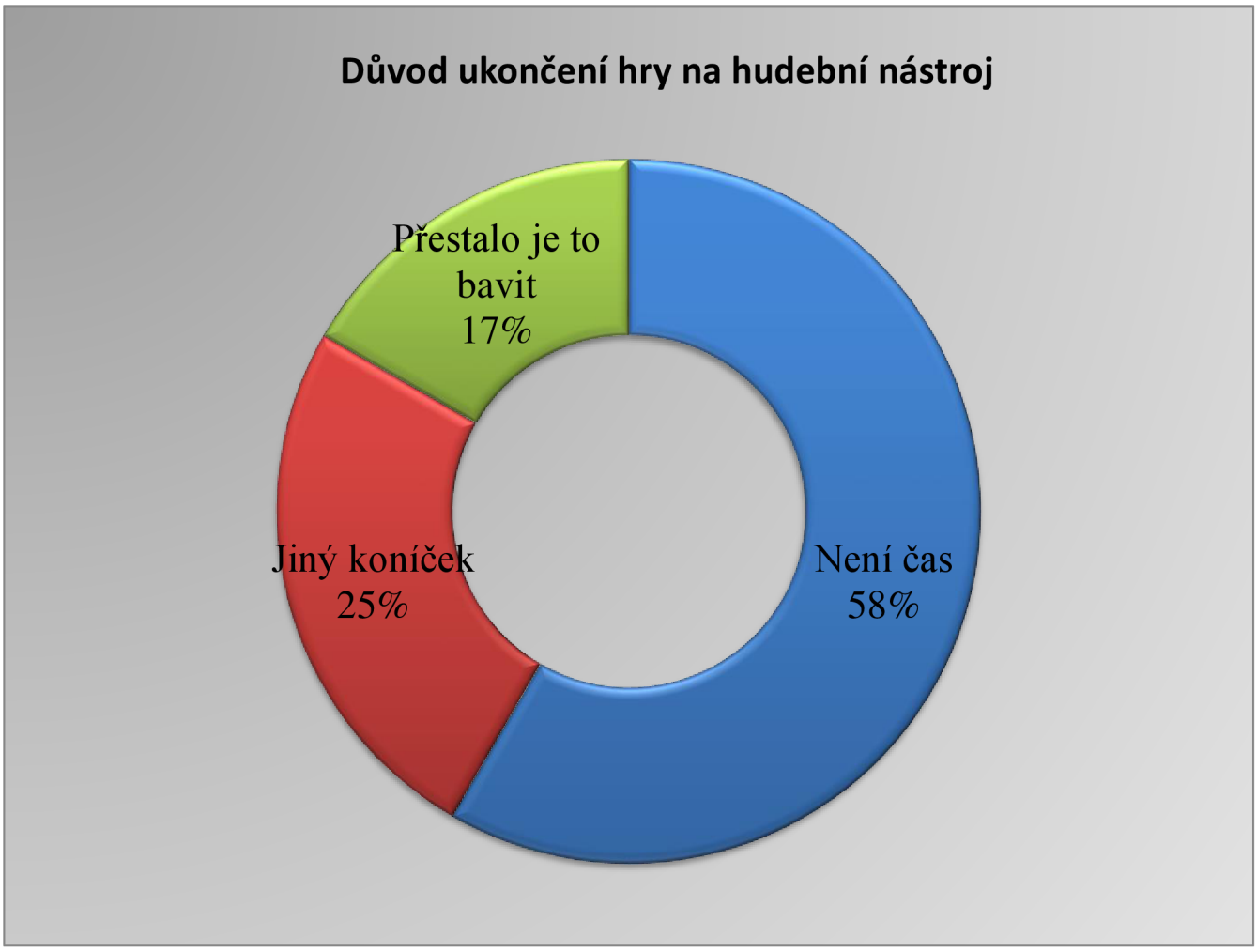

Graf 5 – Nejčastější důvody ukončení hry na nástroj

4. Jak moc to máš rád/a? Oznámkuj jako ve škole

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4
- E) 5

Respondenti zde měli výběr z pěti možných známek stejně, jako ve škole. Nejčastější odpověď, jak můžeme vidět na grafu, byla známka 2. Znamená to tedy, že je hra na hudební nástroj baví, ale něco málo k absolutní spokojenosti chybí. Vzhledem k anonymitě dotazníku, nelze zjistit, který žák odpověděl číslem E, tedy známkou 5. Předpokládám, že je to žák, jehož rodiče ho ke hře přinutili, nebo mu zakázali přestat hrát.

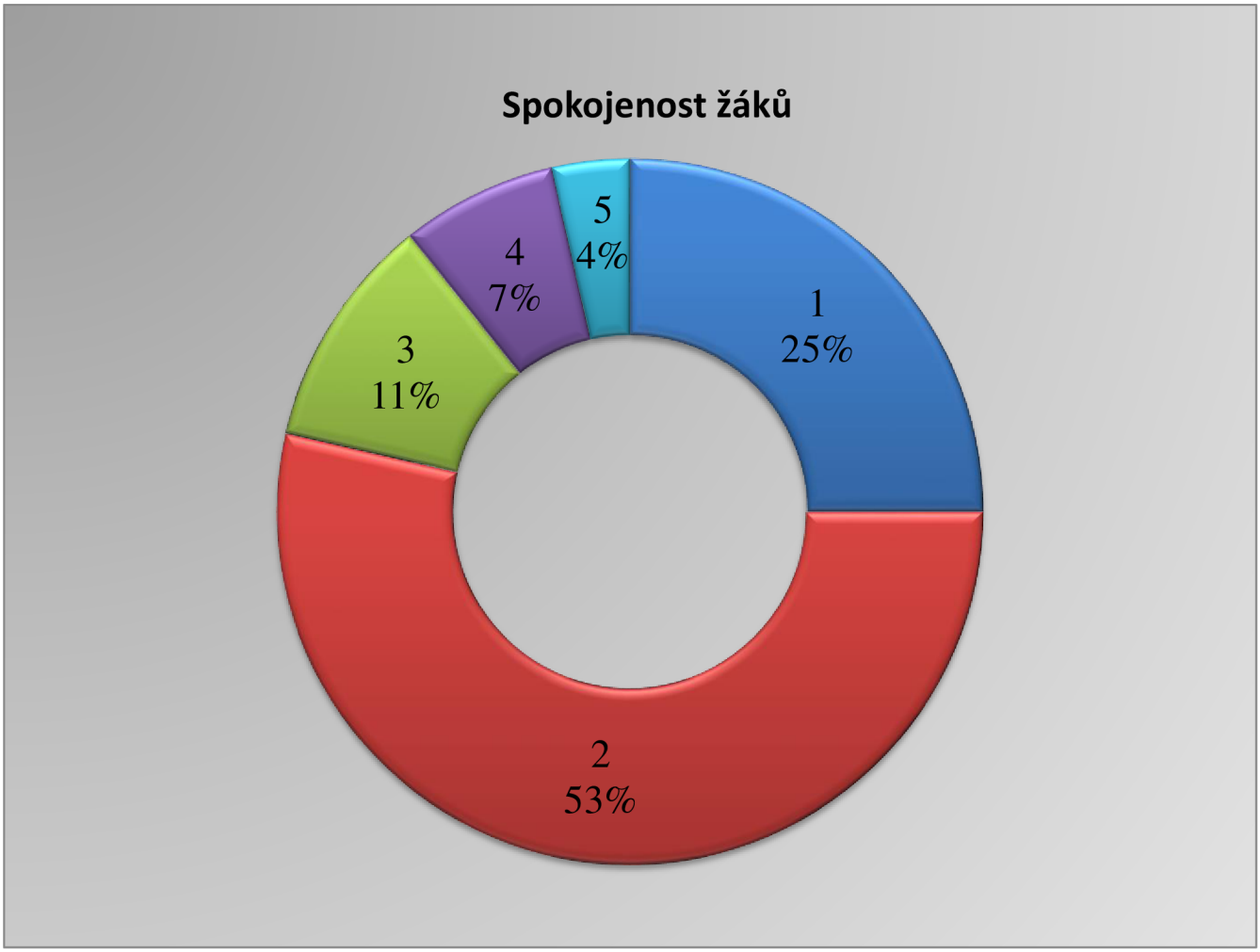

Graf 6 – Spokojenost žáků se hrou na hudební nástroj

5. Kam chodíš hrát na hudební nástroj?

- A) Kroužek v ZŠ+ základní umělecká škola
- C) Chodím na soukromé hodiny
- D) Hraji si doma jen pro radost

Z výsledku je patrné, že nejvíce žáků navštěvuje kroužek v ZŠ, kam dochází učitelé ze základních uměleckých škol. Žáci mají hodiny většinou naplánované po řádném školním vyučování tak, aby jim to nezasahovalo do rozvrhu, a naopak nemuseli moc dlouho po škole čekat. V odpovědi číslo1 je také spojená základní umělecká škola, protože ať už žáci chodí přímo do ZUŠky, nebo navštěvuji kroužky v ZŠ, hodina spadá pod základní umělecké školy. Nejmenší procento žáků si hraje doma jen tak pro radost, předpokládám tedy, že rodiče, nebo starší sourozenec umí hrát na hudební nástroj a tyto zkušenosti předává dál.

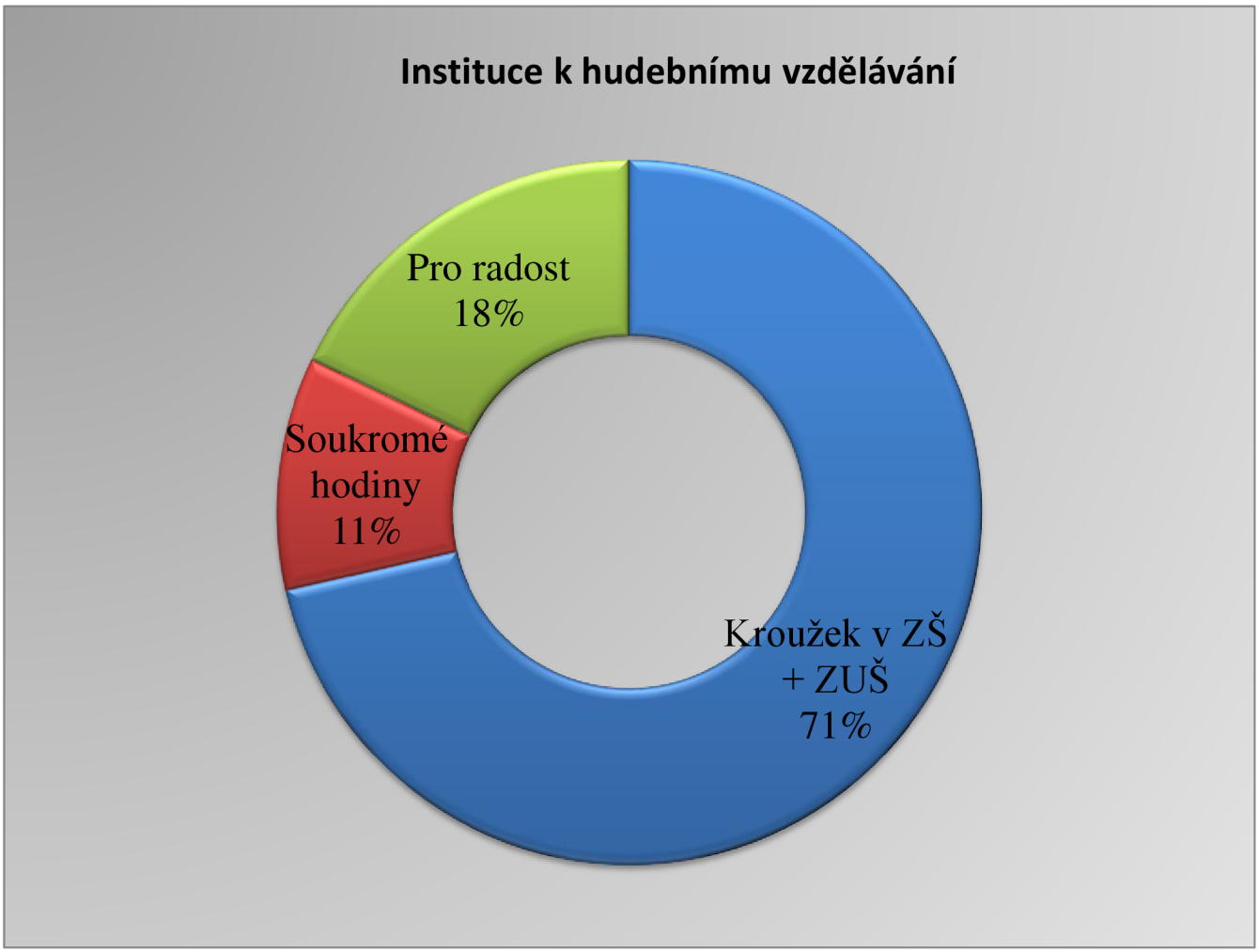

Graf 7 – Instituce k hudebnímu vzdělávání

6. Pokud chodíš do hudební nauky, jak moc tě baví? Oznámkuj jako ve škole

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4
- E) 5

Hudební nauka je důležitá součást ke hře na hudební nástroj. Žáci se zde učí různé teorie, hudební skladatelé a dostávají širší informace o světě hudby a hudebních nástrojích. Z 28 dotázaných žáků, kteří hrají na hudební nástroj, navštěvuje hudební nauku pouze 14. Odpovědi na tuto otázku mě ovšem velmi překvapily, protože nikdo neodpověděl, že by ho hudební nauka nebavila, nebo nebyl spokojen. Všichni odpovídali mezi známkou 1 a 2.

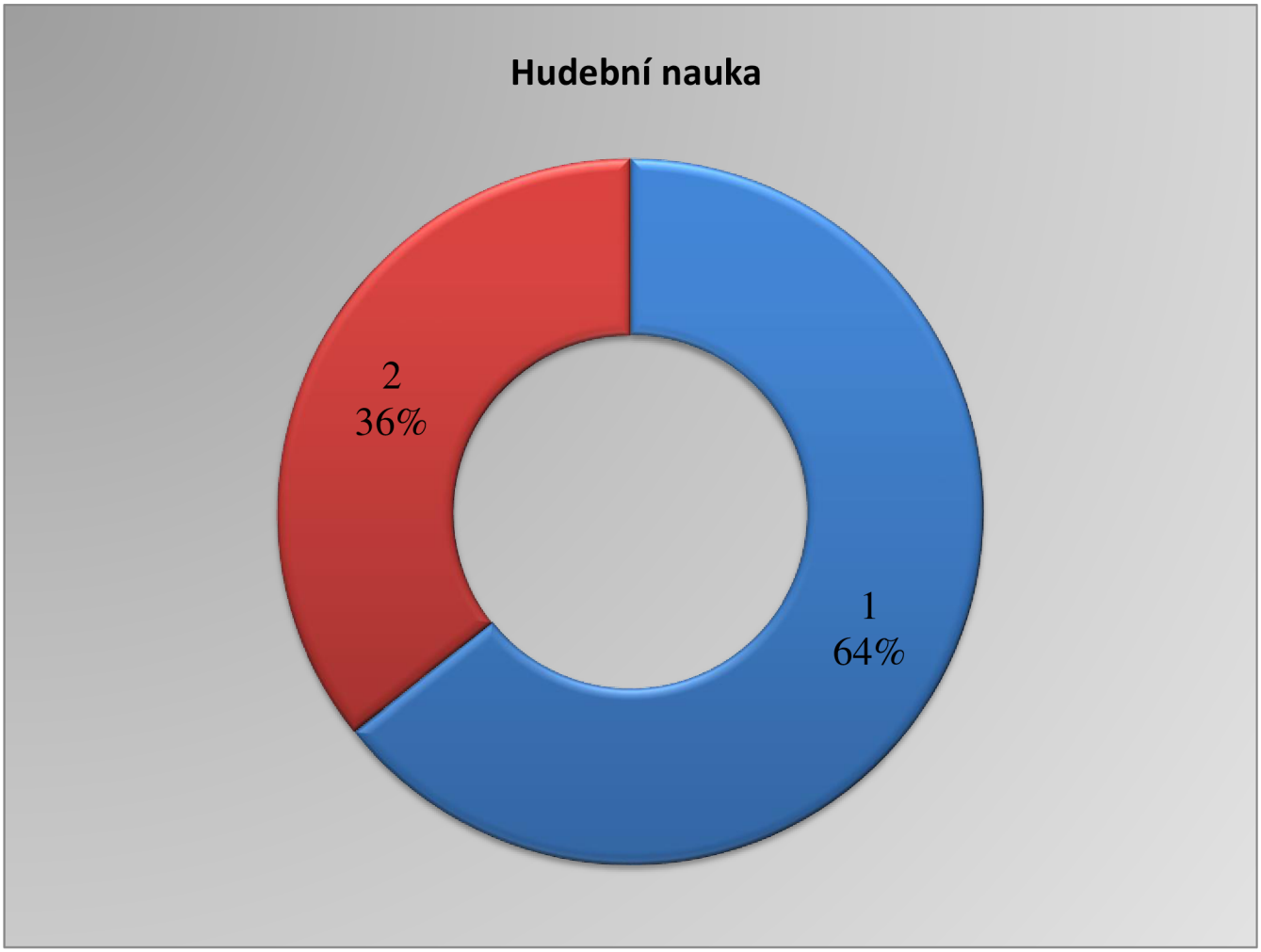

Graf 8 – Spokojenost s hudební naukou

7. Chceš hrát na nástroj sám/a od sebe, nebo ti to navrhli rodiče, nebo kamarádi?

- A) Já sám/sama
- B) Rodiče
- C) Kamarád/dka

Otázka byla zaměřena na to, zda se žáci rozhodli sami od sebe hrát na hudební nástroj, nebo je na tento nápad někdo přivedl. Nejčastější odpověď byla, že je na hudební cestu přivedli jejich rodiče. Druhá nejčastější odpověď byla, že se na tuto cestu rozhodli sami od sebe. A poslední, že je k tomu přivedl/a kamarád/dka. Z výsledku tedy plyne, že i kamarádi mohou být vzorem pro žáky, a že je dokážou motivovat k rozvoji sobě samému.

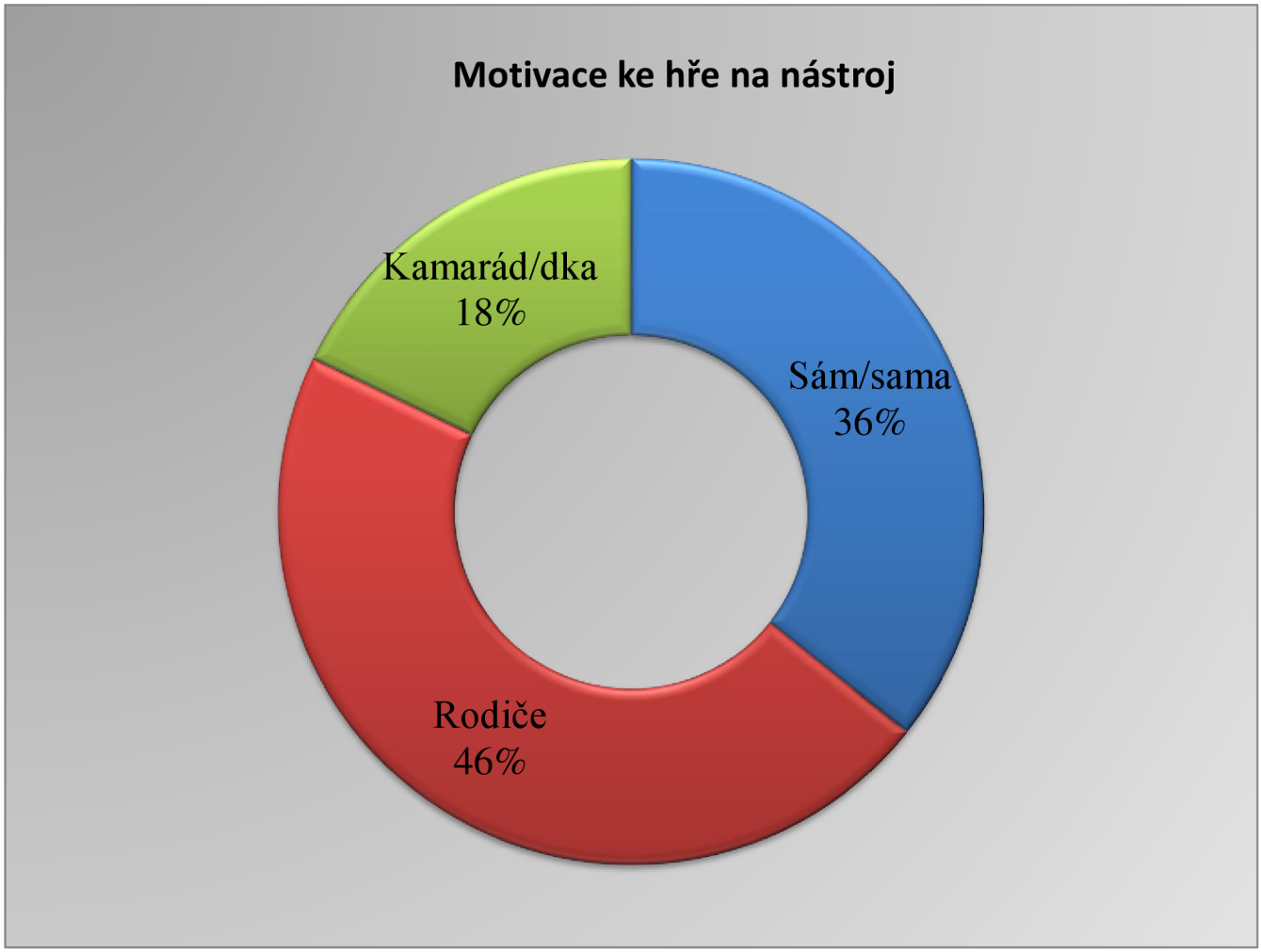

Graf 9 – Kdo žáky motivoval ke hře na nástroj?

8. Popiš svého/svou pana/paní učitele/učitelku, který/á tě učí na hudební nástroj, třemi slovy

Otevřená otázka, kde bylo cílem zjistit, jak vidí žáci svého učitelé/učitelku. V grafu jsou zaznamenány nejčastější odpovědi, které se shodovaly ve většině nebo všech vyplněných dotaznících, dle četnosti odpovědi. Někteří žáci nenapsali tři slova, ale pouze dvě, nebo jen jedno. Nejčastěji se opakovalo, že učitel je milý a zábavný. Naopak se ani jednou neobjevilo, že by učitel byl na žáky zlý, nebo nepříjemný.

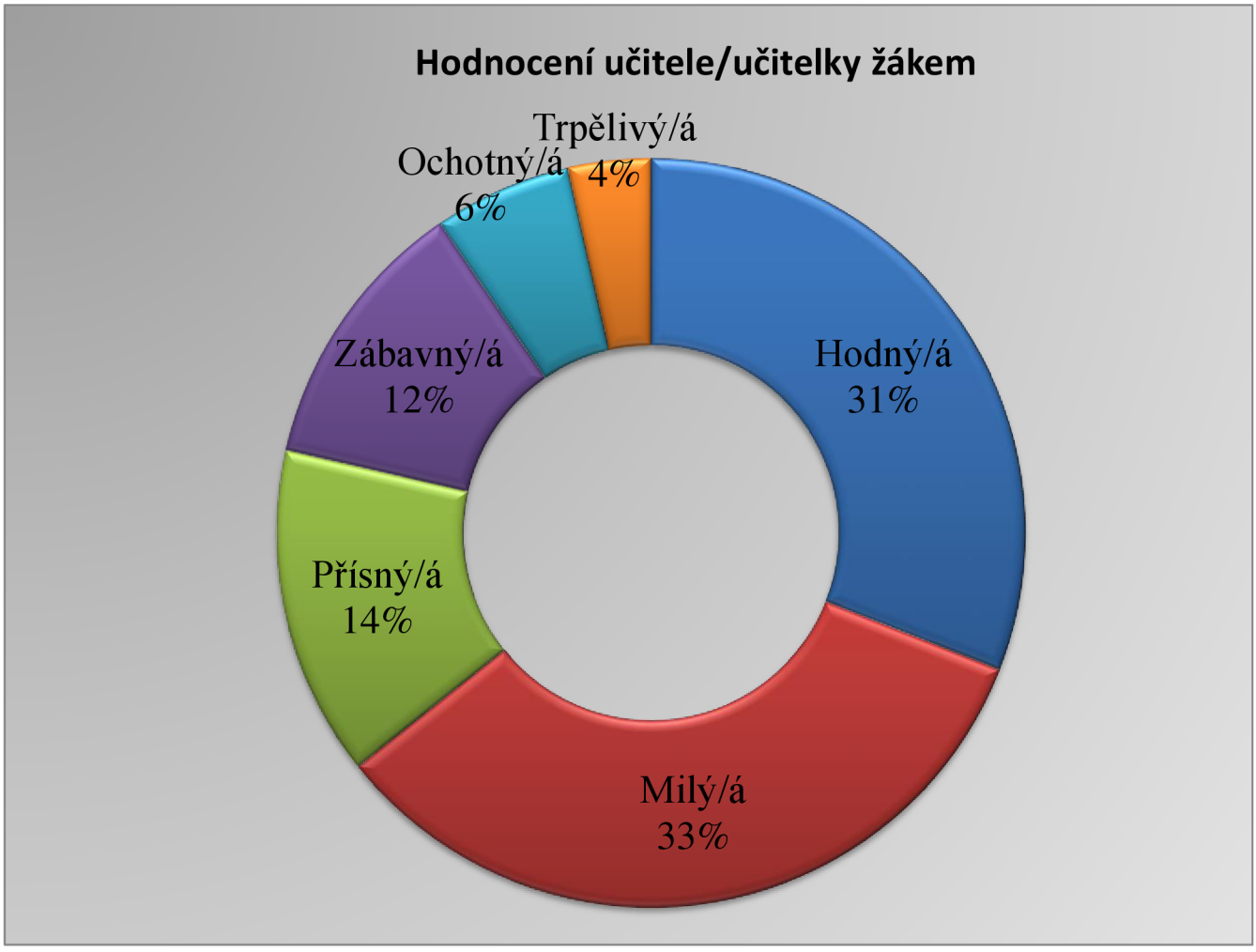

Graf 10 – Pohled žáků na učitele/učitelku

9. Jaké máš pocity před přehrávkami?

Otevřená otázka, kdy měli žáci za úkol napsat, jaké pocity mají před přehrávkami, kde přijdou rodiče a příbuzní, kamarádi a kamarádky, a žáci mají za úkol přehrát nějakou skladbu, nebo písničku. Nejčastější odpověď byla, že žáci mají před přehrávkami pocity smíšené – mají strach, že něco pokazí, nebo se cítí nervózně. Jen malá část žáků odpověděla, že před přehrávkami necítí ani nervozitu ani stres, a cítí se klidně.

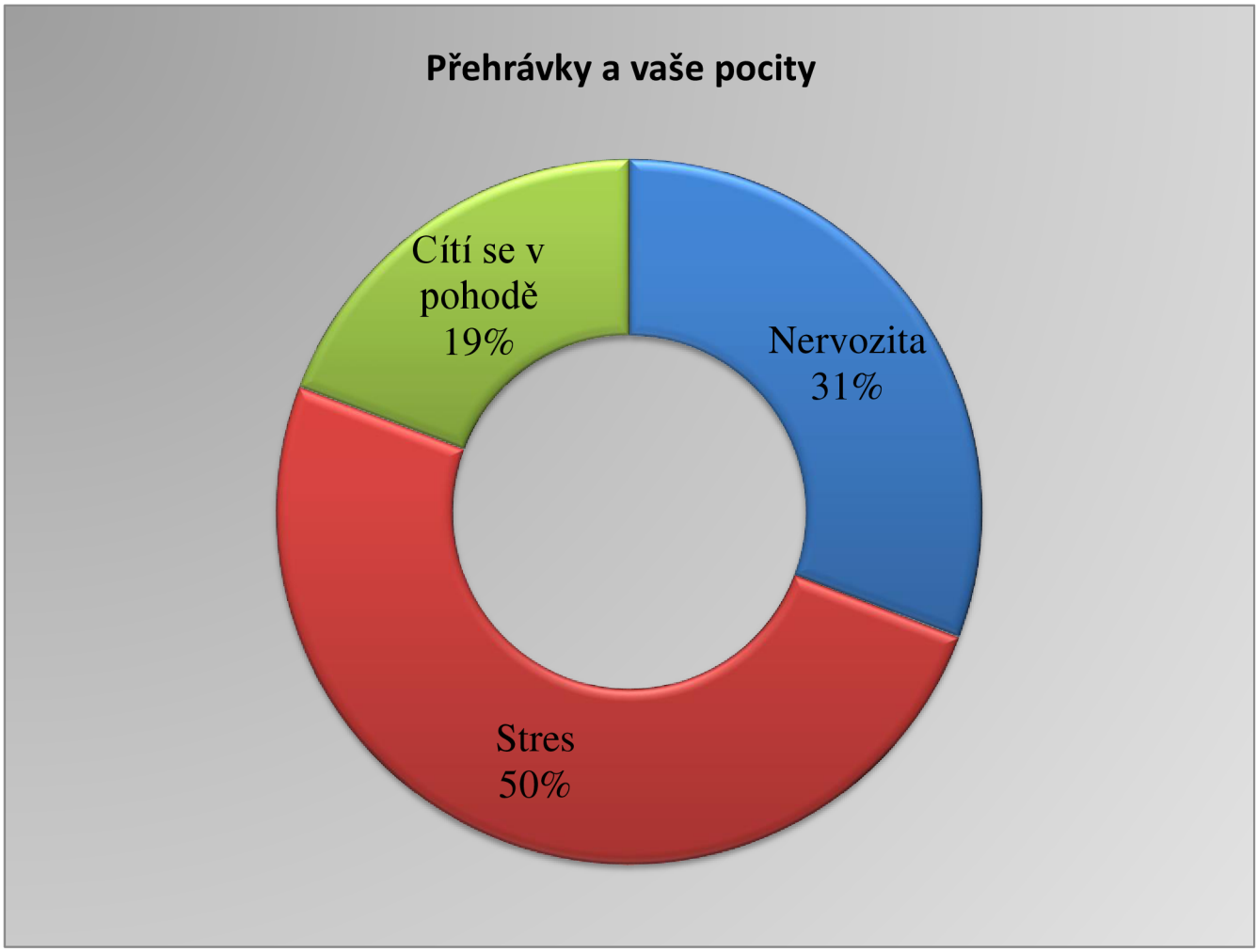

Graf 11 – Pocity před přehrávkami

10. Kolik času denně cvičíš?

- A) Více než hodinu
- B) Méně než hodinu

Otevřená otázka pro žáky, abychom zjistili, kolik času denně věnuji cvičení na hudební nástroj. Z výsledku jasně plyne, že žáci nevěnují hře na hudební nástroj tolik času, kolik by měli. Může to být také způsobeno tím, že mohou mít ještě další koníčky a další zájmy a nemají tolik času na to, aby mohli denně trénovat více, než hodinu. I tak je z výsledků patrné, že část žáků se věnuje hře na hudební nástroj opravdu poctivě, i s tím, že trénují více než hodinu denně.

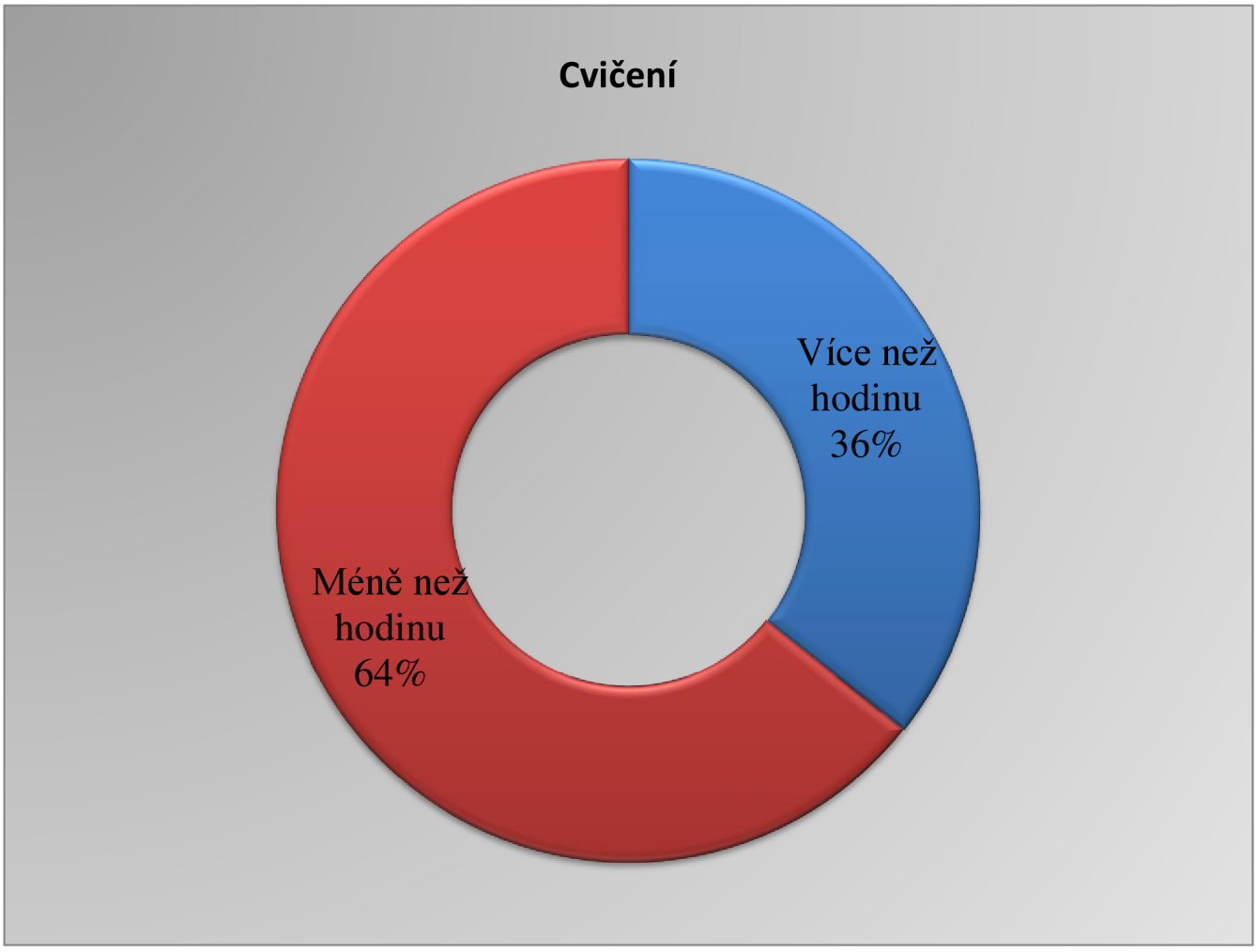

Graf 12 – Časový prostor pro hru na hudební nástroj

11. Pomáhá ti někdo doma se cvičením? Kdo?

Tato otevřená otázka měla za úkol zjistit, kdo pomáhá žákům se cvičením na hudební nástroje. Nejčastější odpověď byla, že jim pomáhá maminka, která se jim věnuje po celou dobu školní docházky. Druhá nejčastější odpověď byla, že jim nikdo se cvičením nepomáhá. Může to být způsobeno také tím, že rodiče na hudební nástroj hrát neumí, nebo tomu nerozumí. Spousta žáků chce také cvičit samo. Poslední dvě políčka ve grafu vyplňuje tatínek a sourozenec.

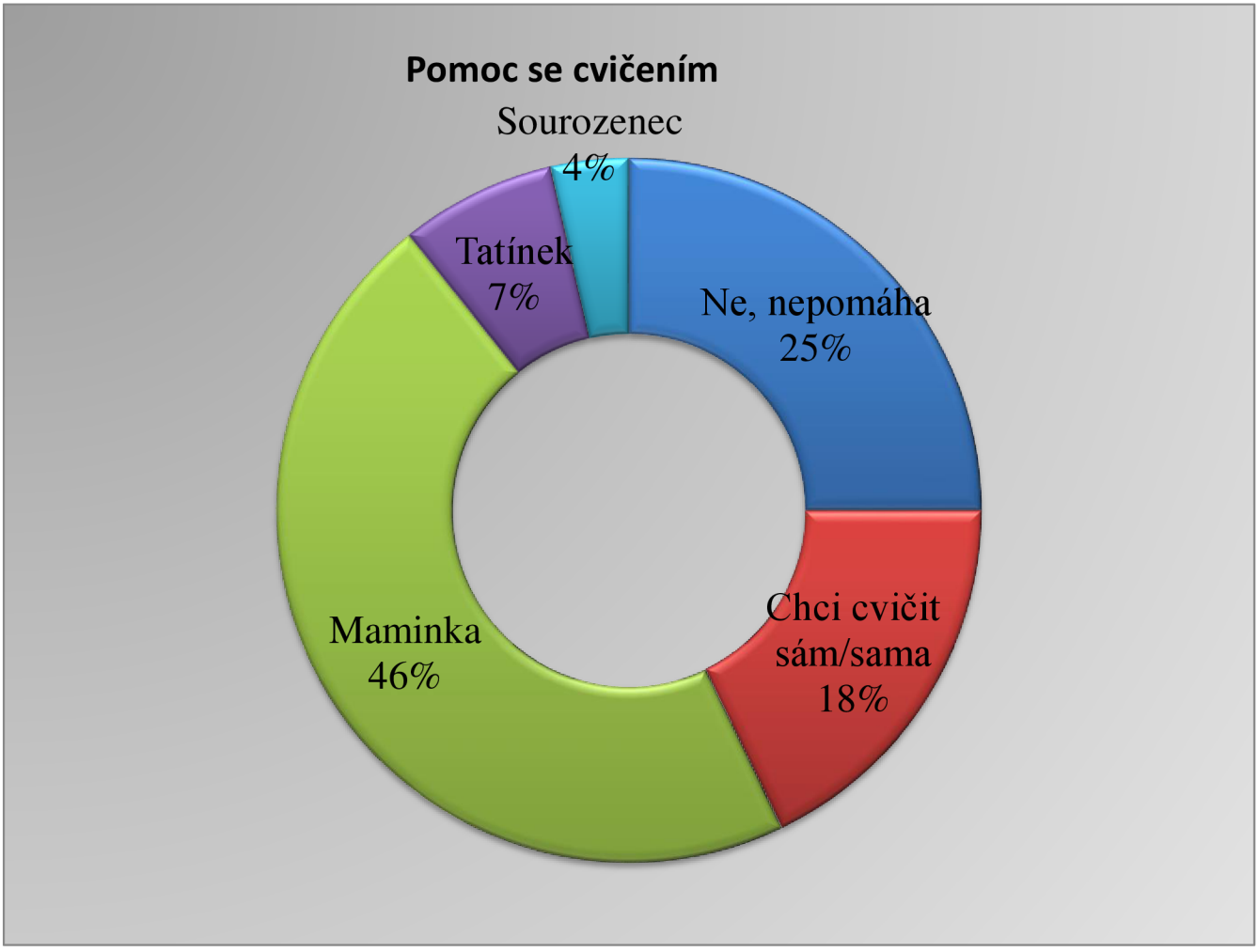

Graf 13 – Kdo ti pomáhá se cvičením?

12. Smál se ti někdo někdy, když zjistil, že hraješ na hudební nástroj?

- A) Nesetkal/a jsem se s tím
- B) Bohužel ano
- C) Nechci se o tom bavit

V této otázce jsem se zaměřila na možnou šikanu, posmívání se žákům, kteří se rozhodli hrát na hudební nástroj. Jsem nesmírně ráda, že z výsledků, které jsem získala, je patrné, že v dnešní době se žáci nemají potřebu posmívat, nebo šikanovat druhé jen proto, že se rozhodli vzdělávat se také hudební cestou. Většina odpovědí byla, že se s tím žáci nesetkali. Pouze malé procento žáků se s tím setkalo, nebo se o tom nechtěli bavit.

Graf 14 – Hudební vzdělávání a šikana

13. Ovlivnilo to poté tvůj další přístup ke hře na hudební nástroj?

- A) Ano, přestal/a jsem hrát
- B) Ne, neřešil/a jsem to

Tato otázka se týkala především žáků, kteří se s šikanou, nebo posmíváním kvůli hře na hudební nástroj setkali. Z výsledků této otázky plyne, že bohužel nějaké procento žáků muselo přestat se hrou na hudební nástroj, protože nezvládli ten nápor a nátlak od někoho, kdo se jim posmíval. Větší procento si naštěstí z toho nic nedělalo, nebo se někomu svěřili a tím pádem nepřestali hrát.

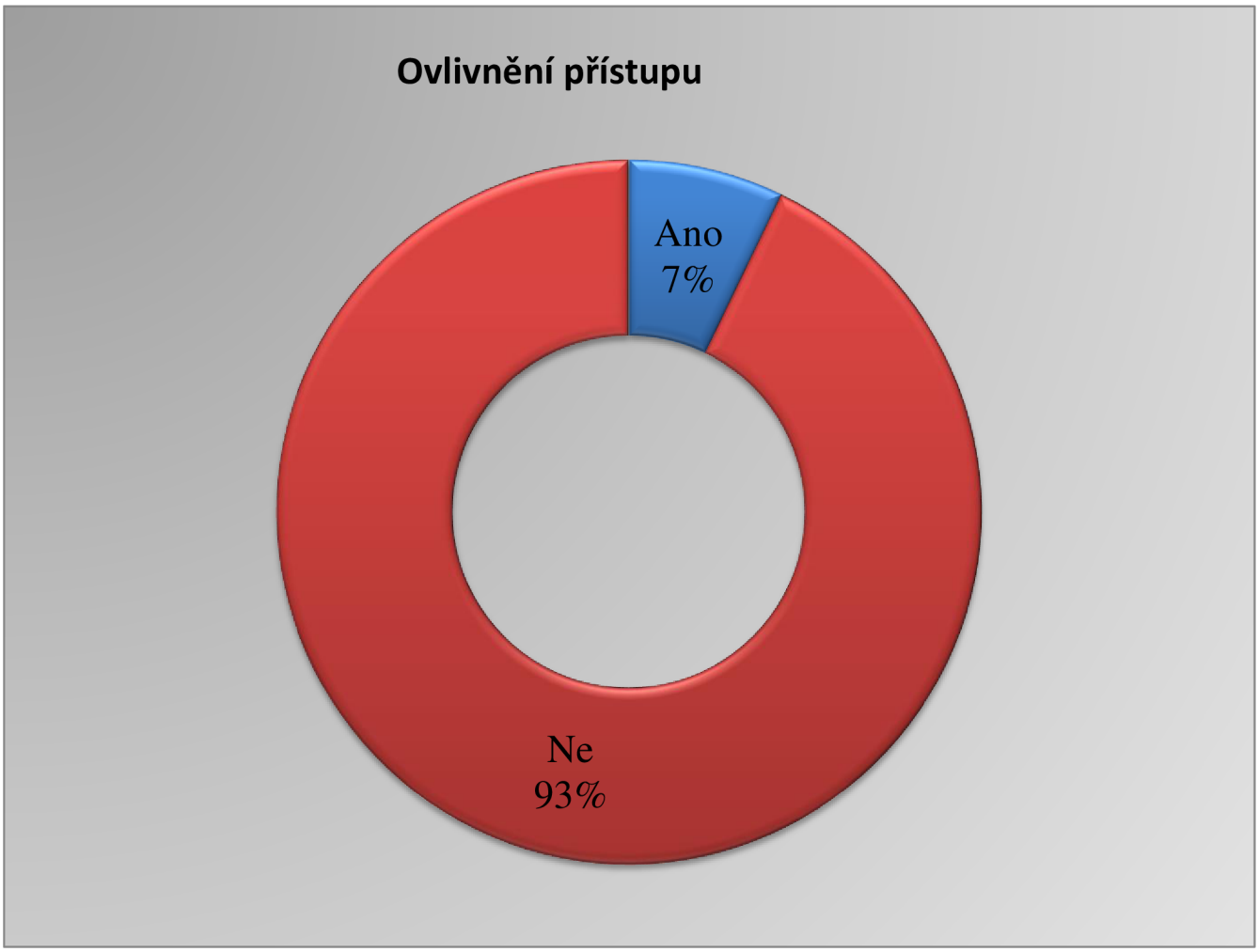

Graf 15 – Přístup ke hře na hudební nástroj po prožité šikaně, posmívání.

14. Pokud jsi v otázce 1 odpověděl/a ne, chtěl/a bys někdy hrát na nějaký nástroj?

- A) Ano
- B) Ne

Tato otevřená otázka se týkala druhé části žáků, kteří v otázce č. 1 odpověděli, že na hudební nástroj nehrají. Měli zde tedy možnost odpovědět, jestli by alespoň na nějaký nástroj hrát chtěli, třeba v budoucnu. Z výsledků této otázky ovšem plyne, že větší část žáků nemá zájem o hudební vzdělávání a na hudební nástroj hrát nechtějí.

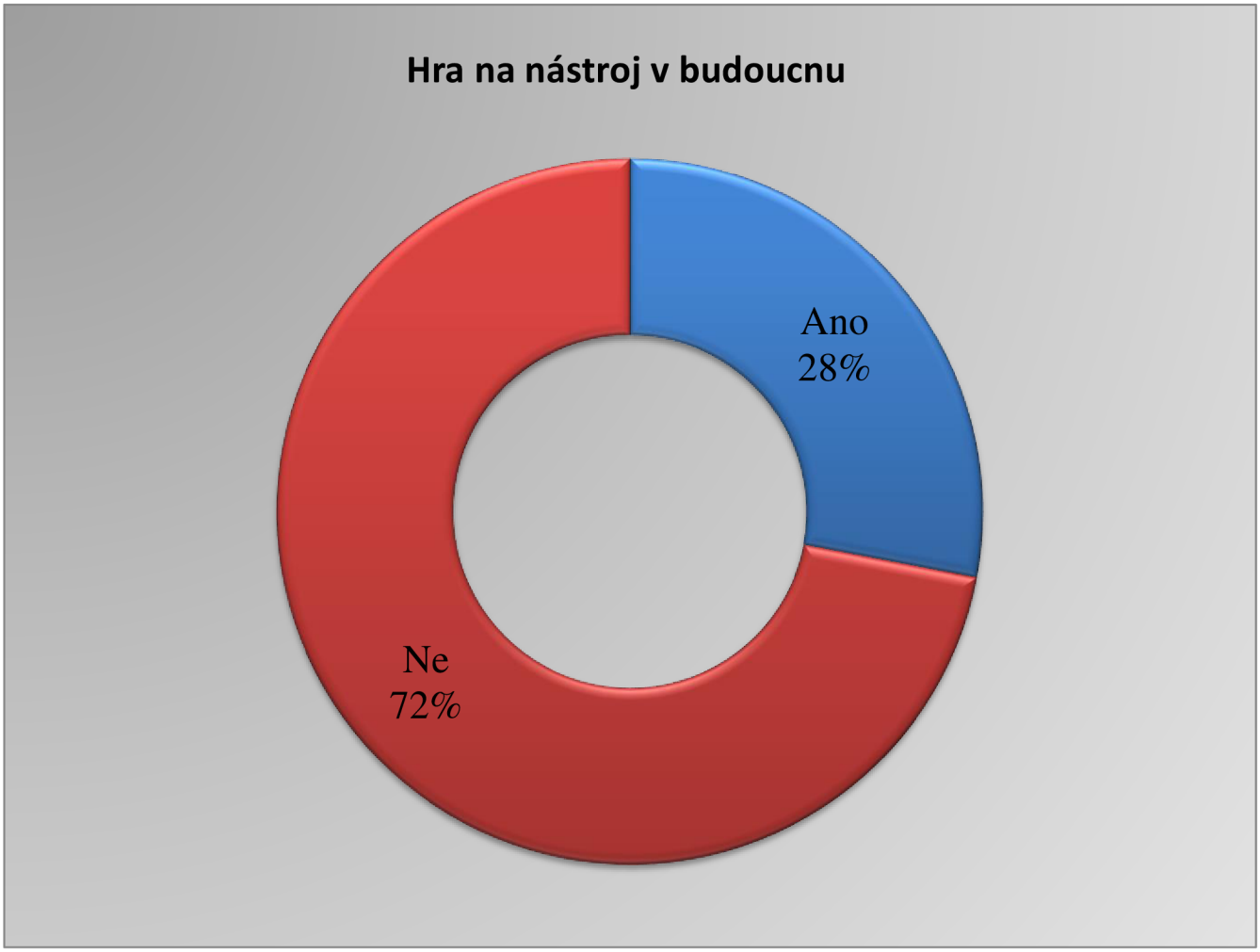

Graf 16 – Chceš hrát na hudební nástroj?

15. Hraje někdo z tvé rodiny na hudební nástroj?

- A) Ano
- B) Ne

Otázka č. 15 se již týkala všech respondentů, kteří vyplňovali tento dotazník. Cílem otázky bylo zjistit, jestli hraje někdo z jejich rodiny na hudební nástroj. Pokud nehrají oni sami, zda aspoň v rodině je někdo, kdo se věnuje hře na hudební nástroj A pokud hrají, kdo je k tomuto možná motivoval – tuto odpověď jsme již zaznamenali v otázce č. 11. kdy jsem se ptala, zda jim pomáhá někdo se cvičením. Z výsledku tedy plyne, že většina žáků má doma rodiče, kteří se hudebně vzdělávají, hrají na nástroj, nebo možná hráli v minulosti.

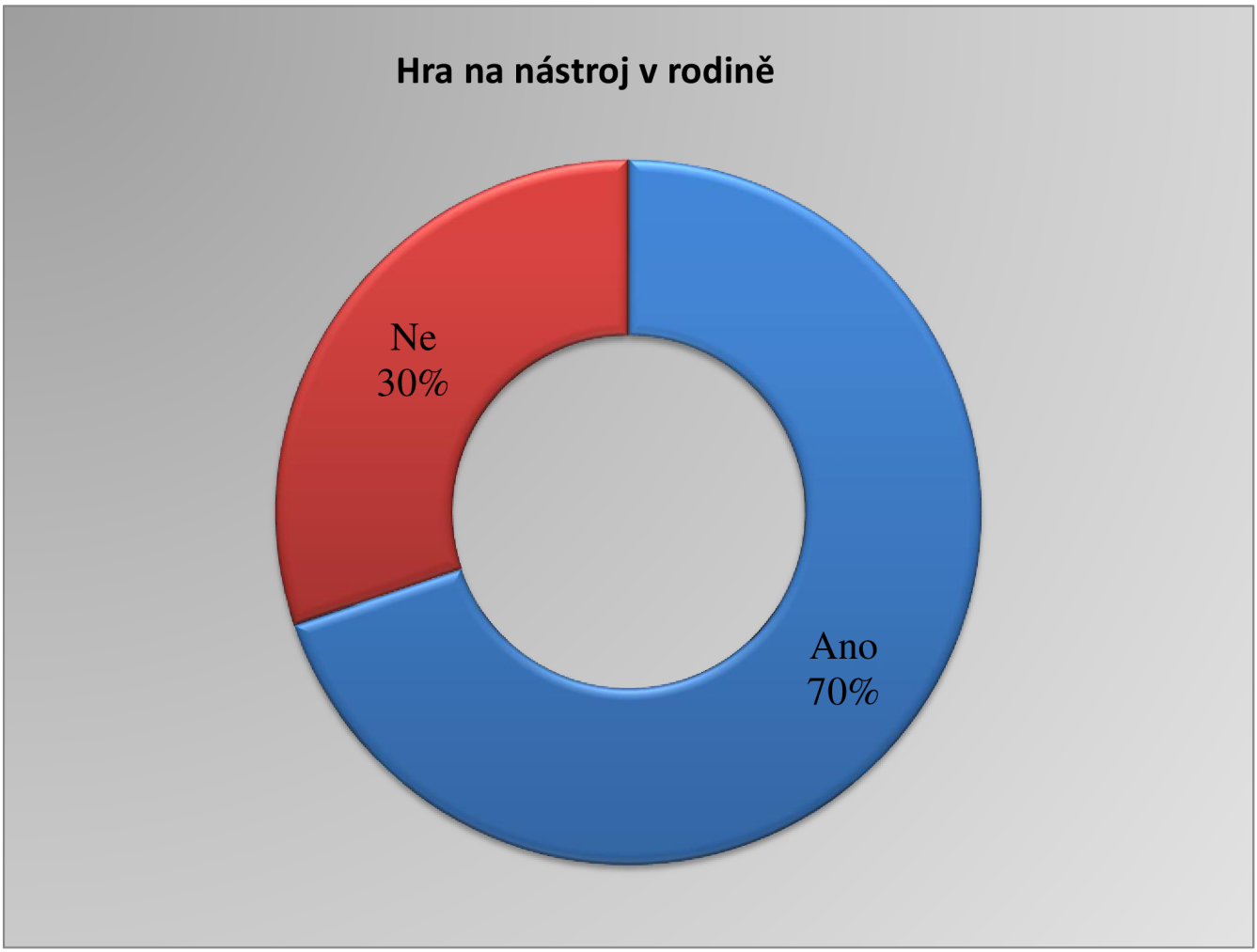

Graf 17 – Hudební nástroje a tvá rodina

16. Pokud jsi odpověděl/a ano, kdo? Můžeš zakroužkovat více možnosti

- A) Maminka
- B) Tatínek
- C) Sourozenec
- D) Babička, dědeček
- E) Kamarád/dka

Tato otázka souvisela s otázkou číslo 15. Jestliže žáci odpověděli, že ano, zde měli možnost zakroužkovat, kdo z jejich rodiny na nějaký hudební nástroj hraje. Někde byly odpovědi dvě, někde jen jedna. Nejčastější odpověď byla, že na hudební nástroj hraje jejich starší, nebo mladší sourozenec. Dá se tudíž předpokládat, že to byl právě on, kdo mohl motivovat i žáky samotné ke hře na nástroj. Druhou nejpočetnější odpovědi byla maminka, a shodně poté kamarádka s prarodiči. Možnost „tatínek“ měla nejmenší procento zastoupení.

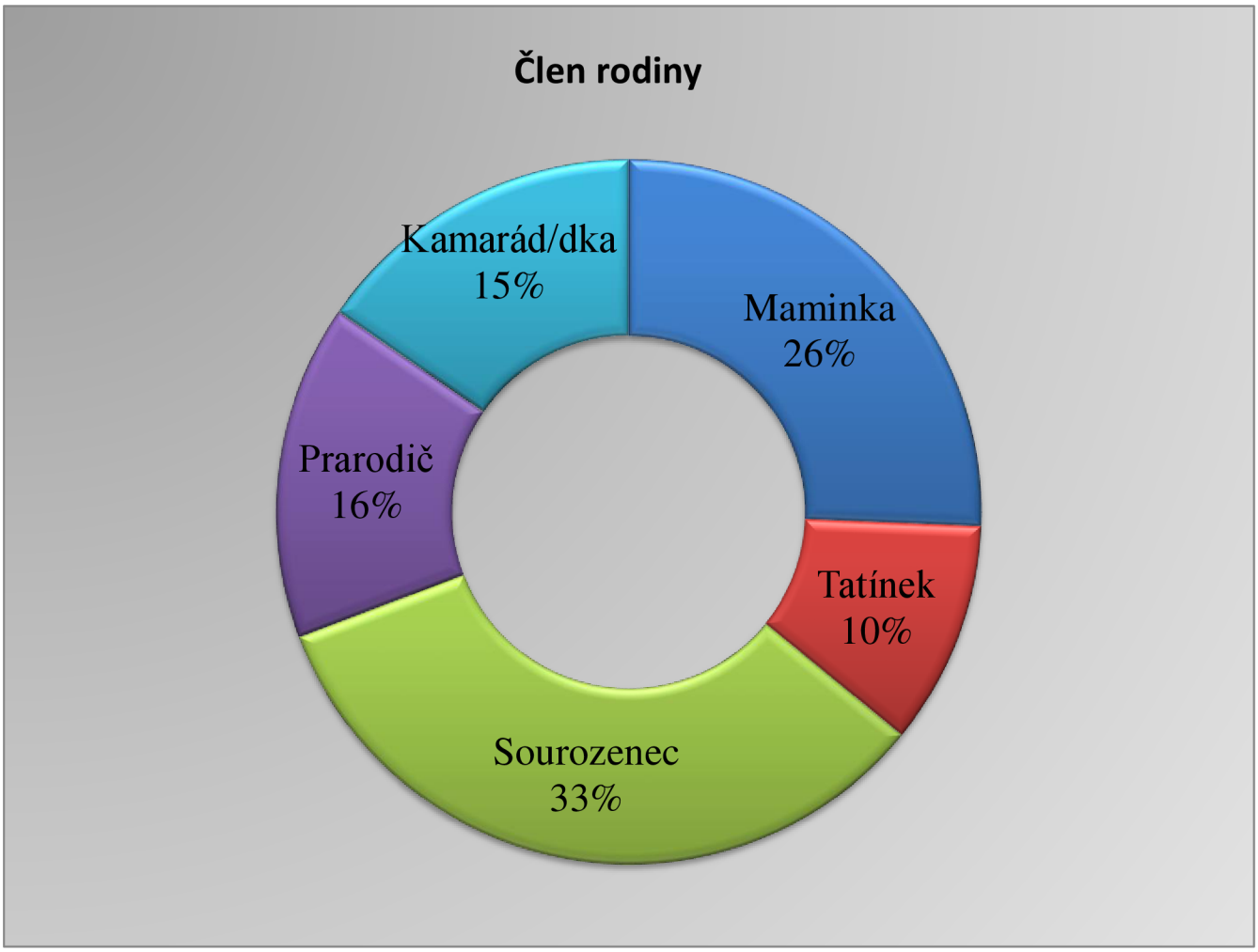

Graf 18 – Kdo hraje na hudební nástroj?

17. Jaký hudební nástroj se ti nejvíc líbí?

Poslední otázka byla otevřená, aby se žáci mohli zamyslet nad tím, který hudební nástroj se jim nejvíce líbí. Ať už hrají, nebo ne, nějaké povědomí o hudebních nástrojích mají, a to z hudební výchovy na základní škole. Nejčastější odpověď na tuto otázku byla, že se jim nejvíce líbí klavír, a hned poté kytara. Nejmenší zastoupení zde měli nástroje jako je ukulele, cimbál, nebo bicí. Ty jsem zde do grafu zaznamenala jako ostatní. Někteří žáci vypsali hudebních nástrojů více.

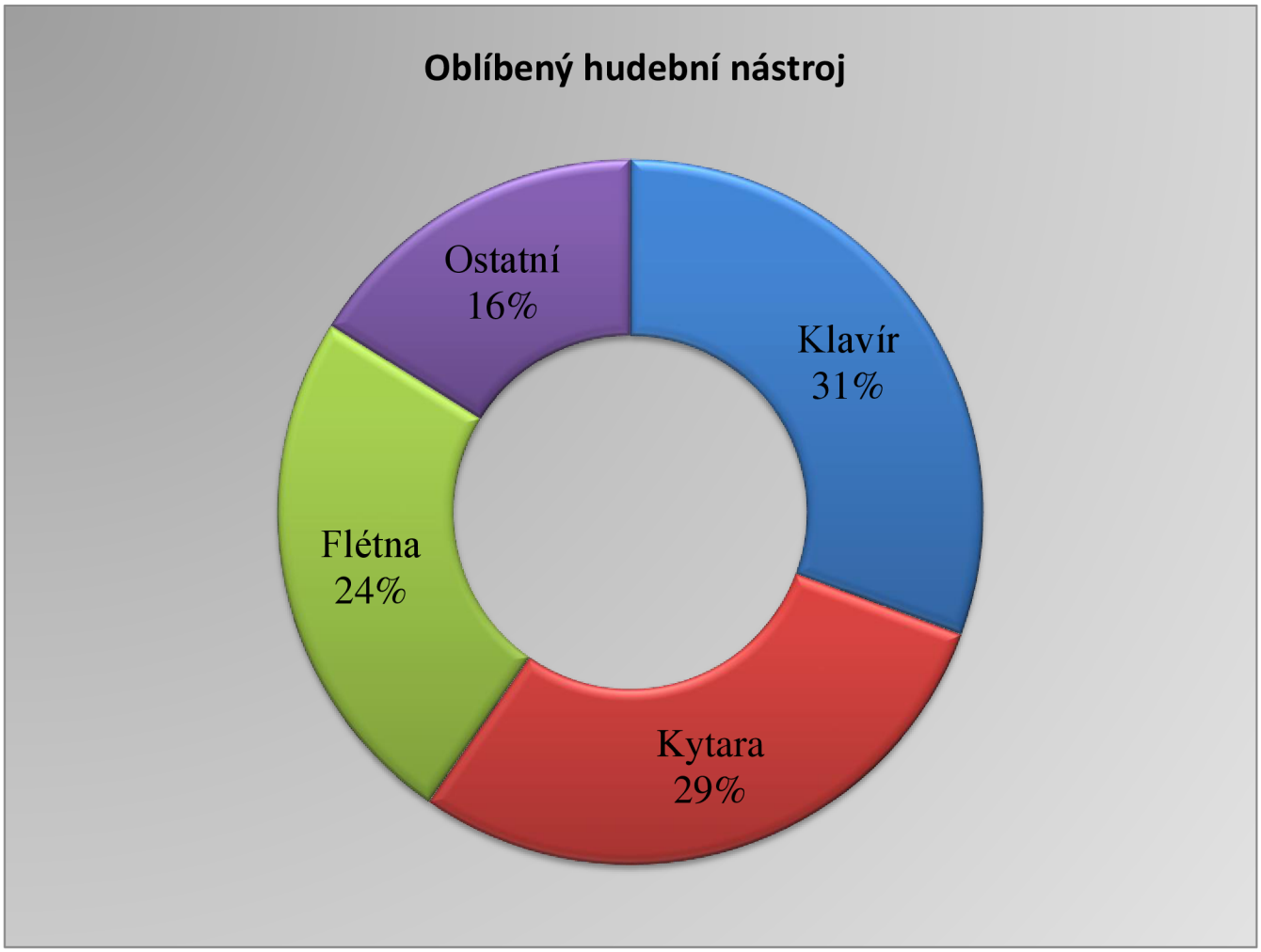

Graf 19 – Oblíbený nástroj

Ověření hypotéz

Hypotézy byly vyhodnoceny pomocí testu chí – kvadrát pro kontingenční tabulky. U obou stanovených hypotéz byla předem formulována alternativní a nulová hypotéza.

Hypotéza 1 – Mezi tím, zda alespoň jeden rodič hraje na hudební nástroj, a tím, zda na hudební nástroj hraje respondent, existuje souvislost.

$H1_A$ – Jestliže hraje alespoň jeden rodič na hudební nástroj, bude hrát automaticky i respondent.

$H1_0$ – Jestliže hraje alespoň jeden rodič na hudební nástroj, nebude hrát automaticky i respondent.

	Rodiče		
Respondenti	Hraji	Nehrají	
Hraji	28	37	65
Nehraji	25	16	41
	53	53	106

Tab. 1 – Kontingenční tabulka k hypotéze č. 1

$$X^2 = n\frac{(ad-bc)^2}{(a+b)(a+c)(b+d)(c+d)}$$

$$x^2 = 106\ \frac{(28 * 16 - 37 * 25)^2}{(28+37)(28+25)(37+16)(25+16)}$$

$$x^2 = 106\ \frac{(-477)^2}{65 * 53 * 53 * 41}$$

$$x^2 = 106\frac{227\ 529}{7\ 485\ 985}$$

$$x^2 = 106 * 0{,}030$$

$X^2 = 3{,}18$

Vypočítaná hodnota testového kritéria – $X^2 = 3,18$

Počet stupňů volnosti – $f = (3 – 1) * (3 – 1) = 4$

Hladina významnosti – 0.05

V tomto případě $X^2 = 3,18 < 9, 49$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 3,18 a je menší než kritická hodnota 9,49 testového kritéria. Můžeme tedy říct, že zamítáme alternativní hypotézu a přijímáme nulovou hypotézu. Znamená to, že to, že pokud hraje alespoň jeden rodič respondenta, neznamená to, že automaticky bude hrát i respondent.

Hypotéza 2 – Jestliže respondentovi pomáhá někdo se cvičením, cvičí respondent na hudební nástroj delší dobu, než když mu nikdo nepomáhá.

$H2_A$ – Jestliže respondent cvičí s někým, cvičí déle než hodinu denně.

$H2_0$ – Jestliže respondent cvičí s někým, necvičí déle než hodinu denně.

	Pomoc		
Čas	Nepomáhá	Pomáhá	
Více než hodinu	10	16	26
Méně než hodinu	18	12	30
	28	28	56

Tab. 2 – Kontingenční tabulka k hypotéze č. 2

$$X^2 = n\frac{(ad-bc)^2}{(a+b)(a+c)(b+d)(c+d)}$$

$$x^2 = 56\ \frac{(10 * 12 - 16 * 18)^2}{(10+16)(10+18)(16+12)(18+12)}$$

$$x^2 = 56\ \frac{(-168)^2}{26 * 28 * 28 * 30}$$

$$x^2 = 56\frac{28\ 224}{611\ 520}$$

$$x^2 = 56 * 0{,}046$$

$$X^2 = 2{,}58$$

Vypočítaná hodnota testového kritéria – $X^2 = 2{,}58$

Počet stupňů volnosti – f = (3-1) * (3-1) = 4

Hladina významnosti – 0,05

V tomto případě $X^2 = 2{,}58 < 9{,}49$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 2,58 je menší než kritická hodnota 9,49 testového kritéria. I tady tedy zamítáme alternativní hypotézu a přijímáme nulovou hypotézu. Cvičení s někým nemá vliv na to, zda bude respondent cvičit delší dobu.

8 SHRNUTÍ PRŮZKUMU

Hlavním cílem průzkumu bylo popsat, jaký mají žáci mladšího školního věku vztah ke hře na hudební nástroj. Byli vybráni žáci 3. – 5. ročníků. Z výsledků je patrné, že žáci i v dnešní době mají většinou pozitivnívztah ke hře na hudební nástroj, mají povědomí o hudbě a hudba je součástí jejich života. Na hudební nástroj hraje 53% dotázaných, což je v dnešní době, kdy děti mají mnoho jiných možností trávení volného času, pěkné číslo.

První z dílčích cílů bylo zjistit, zda mají rodiče a vrstevníci vliv na děti v rozhodování, zda se věnovat hře na hudební nástroj. Z vyplněných dotazníků je patrné, že rodiče jsou pro žáka ti nejdůležitější v motivaci a podpoře. Pokud rodič hraje na hudební nástroj, zvládne poté dítěti pomoci se začátky hry na hudební nástroj a se cvičením. Ve většině případu je to maminka, která se dítěti v tomto věnuje. Část dotázaných cvičí samostatně, část o pomoc od svých blízkých nežádá a chce to zvládnout sama. Z výsledku první hypotézy je ovšem patrné, že i když vliv rodičů na dítě je velký, neznamená to, že když hraje rodič, budou automaticky na hudební nástrojhrát i děti.

Druhý dílčí cíl se zaměřil na pocity žáka ze svého učitele/učitelky. Dle výsledku průzkumu mají žáci své učitele hry na hudební nástrojrádi. Vlastnosti, kterými své učitele respondenti popsali, byly pozitivní. Pro žáky je učitel druhým nejdůležitějším motivátorem, protože s nimi tráví hodiny cvičení, připravuje ho na přehrávky a na další možnosti studia. Podporuje ho, chválí ho a snaží se mu předat co nejvíce znalostía dovedností. Je také možné, že sám učitel je pro žáka vzorem.

Třetí dílčí cíl se zaměřil na instituce vzdělávající v hudebním směru. Respondenti nejčastěji navštěvují kroužky v ZŠ, kdy po ukončení školního vyučování mají hodinu hry na hudební nástroj. Na takové hodiny často dojíždí učitelé ze základních uměleckých škol. Některé děti navštěvuji také soukromé hodiny, kdy jim rodiče zaplatí soukromého učitele, a dítě za ním dochází. Bohužel, jen malá část žáků navštěvuje hudební nauku, kterou by však měli navštěvovat všichni, kteří hrají na nástroj, protože si zde rozšíří své znalosti a seznámí se s důležitými pojmy, které využívají v hodinách hry na hudební nástroj.

Čtvrtý dílčí cíl bylo popsat pocity respondentůpřed přehrávkami. Ty jsou většinou smíšené. Myslím si, že každý reaguje na stresové situace jinak. Přehrávky jsou událostí, kdy se žáci snaží předvést před svými příbuznými co nejlépe.

Posledním dílčím cílem průzkumu, bylo zjistit, zda hraje někdo v rodině respondenta na hudební nástroj. Nejčastěji hraje sourozenec nebo maminka. Celkem u 70% respondentů hraje alespoň jeden rodinný příslušník na nějaký hudební nástroj.

Druhá hypotéza, kterou jsem ověřovala, zněla, že pokud respondentovi někdo pomáhá se cvičením, cvičí respondent na hudební nástroj delší dobu, než když mu nikdo nepomáhá. Ovšem ani tato hypotéza se nepotvrdila.

Na téma vztah dětí mladšího školního věku k hudbě, byly napsány také dvě další práce, které se zabývaly rozvojem mimoškolních aktivit v rámci hudební výchovy, nebo rozvojem hudebního cítění u dětí mladšího školního věku. První, ze zmíněných prací, mimo jiné zdůrazňuje, že hudební výchovy je ve školách málo, a proto vytvořila také pracovní postupy, hudební hry, které by se mohly zakomponovat do osnov.

ZÁVĚR

V teoretické části jsem se věnovala charakteristice jednotlivých pojmů, které se objevily v bakalářské práci. Praktická část se zaměřila na průzkum, který byl realizovaný pomocí dotazníku. Hlavním cílem práce bylo zjistit, jaký mají děti mladšího školního věku vztah ke hře na hudební nástroj.

Díky průzkumu jsem zjistila, že děti hra na hudební nástroj baví a že se jí ve svém volném čase věnuji. Není důležité, jestli dětem s přípravou na hodinu hry na hudební nástroj pomáhají rodiče, děti jsou ochotné cvičit i samostatně. Ze svého volného času jsou schopné si denně ukrojit i hodinu k rozvoji svého talentu. Pro dobrou motivaci je důležité, aby děti měly pozitivní vztah se svým učitelem/učitelkou hudby.

Nejvíce dětí získává hudební vzdělání prostřednictvím základní umělecké školy nebo kroužků v základní škole. A proč někteří přestali hrát na hudební nástroj? Většinou děti pro tento koníček nenacházely čas, který tolik potřebují k pravidelné přípravě.

Největším zklamáním pro mě byla otázka ohledně hudební nauky. Tu totiž nenavštěvují všichni žáci, kteří hrají na hudební nástroj. Ze své vlastní zkušenosti však vím, že i hudební nauka, ačkoliv není tak zábavná, je důležitou součástí hry na hudební nástroj.

Myslím si, že by se děti měly více dozvědět o hudebním světě, o hudební výchově a možnostech se hudebně vzdělávat. Již od narození by měli rodiče svým dětem zpívat, postupně je zasvěcovat do tajů hudby. I když sami nemají hudební nadání, mohou dát dětem podporu a správně je motivovat. Děti si poté cestu ke svému hudebnímu vyjádření najdou samy.

Dalším důležitým faktorem v cestě dítěte za hudebním nástrojem je určitě mateřská škola a základní škola. Pokud má dítě správnou podporu i v těchto institucích, svou cestu si najde snadněji.

Až budu pracovat s dětmi, určitě jim budu předávat své hudební znalosti a motivovat je ke hře na hudební nástroj.

Seznam zdrojů

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno: Computer Press, 2010. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-802-5125-694.

BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.

BOŽOVIČ, Lidija Il'jinična, Daniil Borisovič EL'KONIN a Aleksej Nikolajevič LEONT'JEV. *Kapitoly z dětské psychologie: mladší školní věk*. Přeložil Karel TŘÍSKA. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1953.

FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie* [online]. V Praze: Karolinum, 2005 ISBN 978-80-246-0965-2.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-807-3676-865.

HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007.

HOLAS, Milan. *Hudební nadání, aneb, Otázky hudebně psychologické diagnostiky*. Praha: Hudební fakulta AMU, 1994. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-858-8300-7.

JANOVSKÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelek mateřských škol.* 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-042-4939-6.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

LOKŠOVÁ, Irena a Jozef LOKŠA. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Praha: Portál, 1999. Pedagogická praxe. ISBN 80-717-8205-X.

MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: Nakladatelství a vydavatelství H+H, 1998, 205 s. ISBN 80-860-2221-8.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

PLUMMER, Deborah. *Učíme děti zvládat úzkost, obavy a stres: cvičení pro mladší školní věk*. Přeložil Denisa ŠMEJKALOVÁ. Praha: Portál, 2013, 133 s. ISBN 978-80-262-0377-3.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří: *Pedagogický slovník*. Praha: Portál 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6.,aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. Pedagogická praxe. ISBN 978-80-246-2060-2.

SEDLÁK, František, Jiří KOLÁŘ a Jaroslav HERDEN. *Nové cesty hudební výchovy na základní škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. Na pomoc učiteli.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 3., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Poznávání duševního života člověka*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-706-7574-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024609568.

ZACHAROVÁ, Eva. *Základy vývojové psychologie*. Ostrava, 2012. ISBN 978-80-7464-220-3.

ŽĎÁRSKÝ, Rostislav. Lidové Píšťaly: *Historie hudebních nástrojů*. Hudebninastroje.cz [online]. Copyright, 2020 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: https://vyrobahudebnichnastroju.cz/historie-lidovych-nastroju-2/

Internetové zdroje

Art master: *Moderní hudební škola* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: https://artmaster.cz/#Okurzu

ČERNÝ, Jaromír. *Guillaume de Machaut. Mistri.muzikus* [online]. Praha:, 2021 [cit. 2021-5-5]. Dostupné z: https://mistri.muzikus.cz/guillaume-de-machaut

KAPSA, Václav. *Antonio Vivaldi.Mistri.muzikus* [online]. Praha, 2021 [cit. 2021-5-5]. Dostupné z: https://mistri.muzikus.cz/baroko/antonio-vivaldi

Hudební nástroj: *Rozdělení hudebních nástrojů*. Instruments.estranky.cz [online]. 2021, [cit. 2022-01-25]. Dostupné z: https://instruments.estranky.cz/clanky/rozdeleni-hudebnich-nastroju.html

Hudební výchova - k čemu a proč?. Zskunratice.cz [online]. Kunratice, 2013, [cit. 2022-01-14]. Dostupné z: https://www.zskunratice.cz/ucitele/predmety-skolni-vzdelavaci-program/hudebni-vychova/co-nas-ceka

Klavirní kroužek [online]. Liberec, 2018 [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: https://www.musictime.cz/krouzek-kurz/klavir

Kroužky. *Svcbruntal.cz* [online]. Bruntál: Copyright, 2013 [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: http://www.svcbruntal.cz/krouzky

Kroužky. *Svcopava.cz* [online]. Opava: Copyright, 2018 [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: https://www.svcopava.cz/krouzky

LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební výchova a vzdělávací obsah RVP PV* [online]. 18.11.2005 [cit. 2022-02-05]. Dostupné z: https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/394/HUDEBNI-VYCHOVA-A-VZDELAVACI-OBSAH-RVP-PV.html

MAHELKA, Vojtěch. *Přehled učiva hudební nauky: II. část, dějiny hudby*. Praha.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *Střediska volného času* [online]. Praha: OCM, 2013 [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu

Mistři klasické hudby podle období [online]. Praha: Copyright, 2021 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: https://mistri.muzikus.cz/mistri-klasicke-hudby-podle-obdobi

MRÁČKOVÁ, Lenka. *Orlando di Lasso*,. Mistri.muzikus [online]. Praha: Copyright, 2021 [cit. 2021-5-5]. Dostupné z: https://mistri.muzikus.cz/renesance/orlando-di-lasso

Naše škola*: O nás.* Lko.cz [online]. Ostrava, 2003 [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: https://www.lko.cz/nase-skola/1-o-nas

PAVEL, Hokr. *Výuka hry na hudební nástroje*. Svc-vsenory.cz [online]. Všenory: ALS Euro s.r.o,2021 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: http://www.pavelhokr.cz/index.php?s=vyber_nastroje

RVP PV. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2022, 2021 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: https://www.nuv.cz/uploads/RVP_PV_2021.pdf

Stručné dějiny hudby. Ceskyrozhlas.cz [online]. [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: https://archiv.radio.cz/cz/static/strucne-dejiny-hudby

Vliv hudby na vývoj dítěte.Mráček z hraček [online]. Copyright, 2008, 19.2.2021 [cit. 2021-11-07]. Dostupné z: https://www.mracekzhracek.cz/blog/vliv-hudby-na-vyvoj-ditete/

Vzdělávací program výtvarného oboru základních uměleckých škol. [online]. Praha: MŠMT, 2000, [cit.2021-04-06]. Dostupný z <http://aplikace.msmt.cz/HTM/VP_VO_ZUS.htm>§

Základní umělecké školy. *Nuv.cz* [online]. Praha, 2011 [cit. 2021-4-24]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/t/zus

Základní umělecká škola Opava. Zusopava.cz [online]. [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: https://www.zusopava.cz/historie-skoly/

Základní umělecká škola Krnov. ZUŠ Krnov [online]. [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: http://www.zuskrnov.cz/o-skole/historie-zus/

Zájmové činnosti jako součást výchovy mimo vyučování. Nakladatelstviportal.cz [online]. Praha: Portál, 2002, 18.11n. l. [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: https://nakladatelstvi.portal.cz/nakladatelstvi/aktuality/79183

ZIFČÁKOVÁ, Zuzana. *Přehled hudebních nástrojů* [online]. 2012 [cit. 2022-01-14]. Dostupné z: https://zs-zelatovska.cz/upload/5648474272vy-32-inovace-301-prehled-hudebnich-nastroju.pdf

ZUŠ Vladislava Vančury Háj ve Slezsku. Zushaj.cz [online]. [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: https://www.zushaj.cz/kopie-o-skole

Vyhlášky a zákony

Vyhláška č. 71/2005 Sb., o základním uměleckém vzdělávání, ve znění účinném od 23. 10. 2020. Dostupné z: https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasky-ke-skolskemu-zakonu

Zákon č. 561/2004Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Dostupné také z: https://www.msmt.cz/mladez/prehled-nejdulezitejsich-pravnich-predpisu

Kvalifikační práce

KOLLÁROVÁ, Kateřina. *Základní umělecké školství v proměnách desetiletí*. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy, 2010. Vedoucí práce MgA. Ladislav Pulchert, Ph.D.

KOTALÍKOVÁ, Alice. *Rozvoj hudebního cítění u dětí (mladší školní věk) pomocí vybraných hudebních aktivit,* Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, Katedra pedagogiky, 2020. Vedoucí práce Mgr. Karel Ochozka.

OBADALOVÁ, Lucie. *Hudební výchova jako mimoškolní aktivita pro děti mladšího školního věku*. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy, 2021 Vedoucí práce Mgr. Daniela Taylor, Ph.D.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník pro žáky mladšího školního věku

Dotazník pro žáky 3. – 5. tříd ZŠ

Dobrý den, do rukou se ti dostává můj dotazník, který by mi pomohl k mé bakalářské práci. Jmenuji se Nikola Heřmánková. Dotazník bude anonymní, prosím, odpovídej pravdivě. Předem ti moc děkuji za vyplnění

Zakroužkuj správně svůj ročník:

a) 3. ročník
b) 4. ročník
c) 5. ročník

Jsi

a) Chlapec
b) Dívka

1. **Hrál/a nebo hraješ na nějaký hudební nástroj?**
   a) Ano
   b) Ne (přeskoč na otázku č. 14)
2. **Pokud jsi odpověděl/a ano, na jaký hudební nástroj, nebo hudební nástroje to je nebo bylo?**

   ……..
3. **Pokud jsi hrál/a na nějaký nástroj, ale už nehraješ, proč jsi přestal/a?**

   …….
4. **Jak moc to máš rád/a? Oznámkuj jako ve škole**
   a) 1
   b) 2
   c) 3
   d) 4
   e) 5

5. Kam chodíš hrát na hudební nástroj?

a) Kroužek v ZŠ
b) Navštěvuji ZUŠ
c) Chodím na soukromé hodiny
d) Hraji si doma jen pro radost

6. Pokud chodíš do hudební nauky, jak moc tě baví?

a) 1
b) 2
c) 3
d) 4
e) 5

7. Chceš hrát na nástroj sám/a od sebe, nebo ti to navrhli rodiče? Nebo někdo jiný? Kdo?

a) Já sám/a
b) Rodiče
c) Někdo jiný ……

8. Popiš svého/svou pana/paní učitele/učitelku, který/á tě učí na hudební nástroj, třemi slovy

……
……

……..

9. Jaké máš pocity před přehrávkami?

……
……

10. Kolik času denně cvičíš?

a) Více než hodinu
b) Méně než hodinu

11. Pomáhá ti někdo doma se cvičením? Kdo?

a) Ano ……
b) Ne

12. Smál se ti někdo někdy, když zjistil, že hraješ na hudební nástroj?

a) Nesetkala jsem se s tím
b) Bohužel ano
c) Nechci se o tom bavit

13. Ovlivnilo to poté tvůj další přístup ke hře na hudební nástroj?

a) Ano, přestal/a jsem hrát
b) Ne, neřešil/a jsem to

14. Pokud jsi v otázce 1odpověděl/a ne, chtěl/a bys někdy hrát na nějaký nástroj? A na co?

a) Ano, chtěl/a
b) Ne, nechtěl/a

……
……..

15. Hraje někdo z tvé rodiny na hudební nástroj?

a) Ano
b) Ne

16. Pokud jsi odpověděl/a ano, kdo? Můžeš zakroužkovat více možnosti

a) Maminka
b) Tatínek
c) Sourozenec
d) Babička nebo dědeček?
e) Někdo jiný? Kdo? ……..

17. Jaký hudební nástroj se ti nejvíce líbí?

……

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Nikola Heřmánková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Vztah dětí mladšího školního věku ke hře na hudební nástroj (3. -5. třída)
Název v angličtině:	The relationship of young school children to playing a musical instrument. (3rd-5th grade)
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřená na vztah dětí mladšího školního věku ke hře na hudební nástroj (konkrétně žáci 3. – 5. ročníku. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy, které se objevují v práci. Praktická část je průzkum, pomocí dotazníku, který má za úkol zjistit, kolik dětí v dnešní době, ve svém volném čase, hraje na hudební nástroje. Dále se průzkum zabývá motivací a na podporu rodiny, vrstevníků a samotných učitelů hudebních nástrojů.
Klíčová slova:	Zájmové činnosti, volný čas, mladší školní věk, hudba, hra na hudební nástroje
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis is focused on the relationship of young school children to playing a musical instrument (specifically pupils 3rd - 5th grade. The theoretical part explains the basic concepts that appear in the work. The practical part is a survey, using a questionnaire, which The task is to find out how many children play musical instruments today, in their free time.The survey also deals with motivation and support for families, peers and teachers of musical instruments themselves.
Klíčová slova v angličtině:	Hobby activities, free time, younger school age, music, music instrumental
Přílohy vázané v práci:	1 – dotazník pro děti 3. – 5. třídy ZŠ
Rozsah práce:	68
Jazyk práce:	Český